

RAPPORT
Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek, door middel van boringen
Valkenierstraat 43 te Valkenswaard

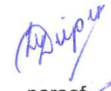
Opdrachtgever
BRO
Postbus 4
5280 AA Boxtel

ISSN 2214-5656

Projectnummer
Aeres Milieu projectnummer AM16209

Status rapport
Definitief

Autorisatie

Opsteller rapport:	paraaf	datum
Drs. L. van Diepen Drs. D. Hagens		7 april 2017
Redactie:	paraaf	datum
Ing. T.K.P.G. Thijssen		7 april 2017
Vrijgave:	paraaf	datum
Drs. ing. N.J.W. van der Feest		7 april 2017

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	2
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	4
1. INLEIDING	5
2. WERKWIJZE	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen	8
3. BUREAUONDERZOEK	9
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie	9
3.2 Landschappelijke situatie - bodem	10
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	11
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	12
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal	13
4. VERWACHTINGSMODEL	16
5. VELDWERKZAAMHEDEN	19
5.1 Algemeen	19
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw	19
5.3 Interpretatie	20
6. CONCLUSIE	21
6.1 Algemeen	21
6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	21
7. AANBEVELINGEN	22
LITERATUURLIJST	23

Bijlagen:

1	Topografische overzichtskaart
2	Situatietekening onderzoekslocatie met boorpunten
3	Overzicht onderzoeksmeldingen en AMK
4	Overzicht gemeentelijke archeologische verwachtingskaart
5	Overzicht geomorfologische kaart en kaart Fysisch landschap
6	Overzicht bodemkaart
7	Overzicht AHN
8	Boorprofielen
9	Bouwtekeningen bestaande situatie

SAMENVATTING

Op 7 juli 2016 is door Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd aan de Valkenierstraat 43 te Valkenswaard. Het doel van het booronderzoek is de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke verwachting te toetsen. Aan de hand van deze gegevens kunnen vervolgens adviezen over de aanwezige archeologische resten, of vervolgtraject worden opgesteld.

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Het plangebied ligt op basis van de geomorfologische kaarten binnen een zone van lage dekzandruggen. Op basis van het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland bevindt het plangebied zich op de overgang van de hoge dekzandruggen naar de lage dekzandruggen (golvende dekzandvlakten). Jager-verzamelaars zullen de voorkeur hebben gegeven aan de flanken van de (hoge) dekzandruggen direct bij de watervoorzienende locaties. Daarom zullen de dekzandruggen ten zuidwesten en zuidoosten van het plangebied, direct bij de beekdalen van de Dommel, de Keersop en de Tongelreep aantrekkelijkere locaties zijn geweest. Om die reden geldt voor het plangebied een lage verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Resten uit deze perioden worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, artefacten van vuursteen.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De centrale delen van de hogere dekzandruggen ten zuiden van het plangebied en de landduinen ten noorden van het plangebied zullen aantrekkelijke vestigingsplaatsen zijn geweest voor agrarische bewoning. Ook in het plangebied, gelegen op de overgang naar de lagere dekzandgronden, kan bewoning hebben plaatsgevonden. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor zowel vindplaatsen uit de periode neolithicum en bronstijd als voor vindplaatsen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt in het noordelijke deel van de van oorsprong (vroeg)middeleeuwse dorpskern van Valkenswaard, aangegeven als een monument van hoge archeologische waarde. Op basis van de bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw grotendeels op een splitsing van twee wegen ligt en verder in agrarisch gebruik is. De westelijke weg betreft de oude loop van de noordelijke uitvalsweg Hoogstraat. De historische bebouwingskern van Valkenswaard concentreert zich ten zuiden van het plangebied en aan de Eindhovenseweg, ten westen van het plangebied. Het oostelijke deel van het plangebied raakt bebouwd tussen circa 1850 en 1900. Binnen deze periode breidt de bebouwing van Valkenswaard uit in noordelijke richting. Dit gebouw wordt gesloopt bij de infrastructurele vernieuwingen in de jaren 1972-1973, waarbij ook de genoemde historische wegen verlegd worden of verdwijnen. In de omgeving zijn enkele aardewerkresten uit de (late) middeleeuwen bekend. Mogelijk zijn deze opgebracht tijdens ploegwerkzaamheden. Daarom geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzettingen- en bebouwingsresten uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Eventueel aanwezige resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat er binnen het plangebied sprake is van een opgebracht pakket (Aap-horizont) boven een (begraven/afgedekt) geroerd humeus dek (Apb-horizont). Deze liggen op een sterk gemengd pakket (A/C-horizont). Onderaan het boorprofiel werd weinig veranderd en afgetopt uitgangsmateriaal (C-horizont) aangetroffen. Door de mate van verstoring kan het bodemtype van het plangebied niet nader worden bepaald dan podzolgronden.

Omdat de bodem volledig blijkt omgezet tot ruim in de C-horizont en dus de oorspronkelijke A-, E- en B-horizont zijn verdwenen, wordt de middelhoge verwachting voor intacte resten uit zowel het neolithicum als voor de periode bronstijd tot en met de nieuwe tijd, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek, bijgesteld naar laag. De lage verwachting voor resten uit het paleolithicum en mesolithicum blijft gehandhaafd.

Ter plaatse van de bestaande bebouwing is de bodem grotendeels tot tenminste 1,60 meter beneden maaiveld en plaatselijk tot tenminste 3,0 tot 3,28 meter beneden maaiveld verstoord (zie hoofdstuk Bodemverstoring). De verstoringsdiepte ten behoeve van de nieuwbouw zal 0,8 tot 1,0 meter beneden maaiveld reiken.

Aangezien de locatie van de voorgenomen nieuwbouw nagenoeg gelijk is aan die van de bestaande bebouwing en zodoende een zeer beperkt nieuw oppervlak zal worden geroerd (figuur 5), wordt de kans nihil geacht dat ter plaatse nog intacte archeologische resten aanwezig zullen zijn.

Gezien de zeer beperkte intactheid van de bodem binnen het plangebied, wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM16209
OM-nummer	: 4002836100
Soort onderzoek	: Bureau- en verkennend booronderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Valkenierstraat 43 te Valkenswaard
Toponiem	: Valkenierstraat 43
Gemeente	: Valkenswaard
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Valkenswaard, sectie B, nummers 3301 en 3924
Coördinaten	: centrum 160.262; 373.990
	NW: 160.229; 374.001
	NO: 160.284; 374.020
	ZW: 160.222; 373.969
	ZO: 160.288; 373.953
Oppervlakte	: circa 2.800 m ²
Huidig locatie gebruik	: Bebouwd (voormalig postkantoor)
Aanleiding onderzoek	: Nieuwbouw appartementencomplex met parkeerplaatsen
Opdrachtgever	: BRO
Bevoegde overheid	: Gemeente Valkenswaard
Opslag documentatie en materiaal	: Zuidhoven 9m te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's-Hertogenbosch
Datum uitvoering	: 7 juli 2016

1. INLEIDING

In opdracht van BRO heeft Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op de locatie:

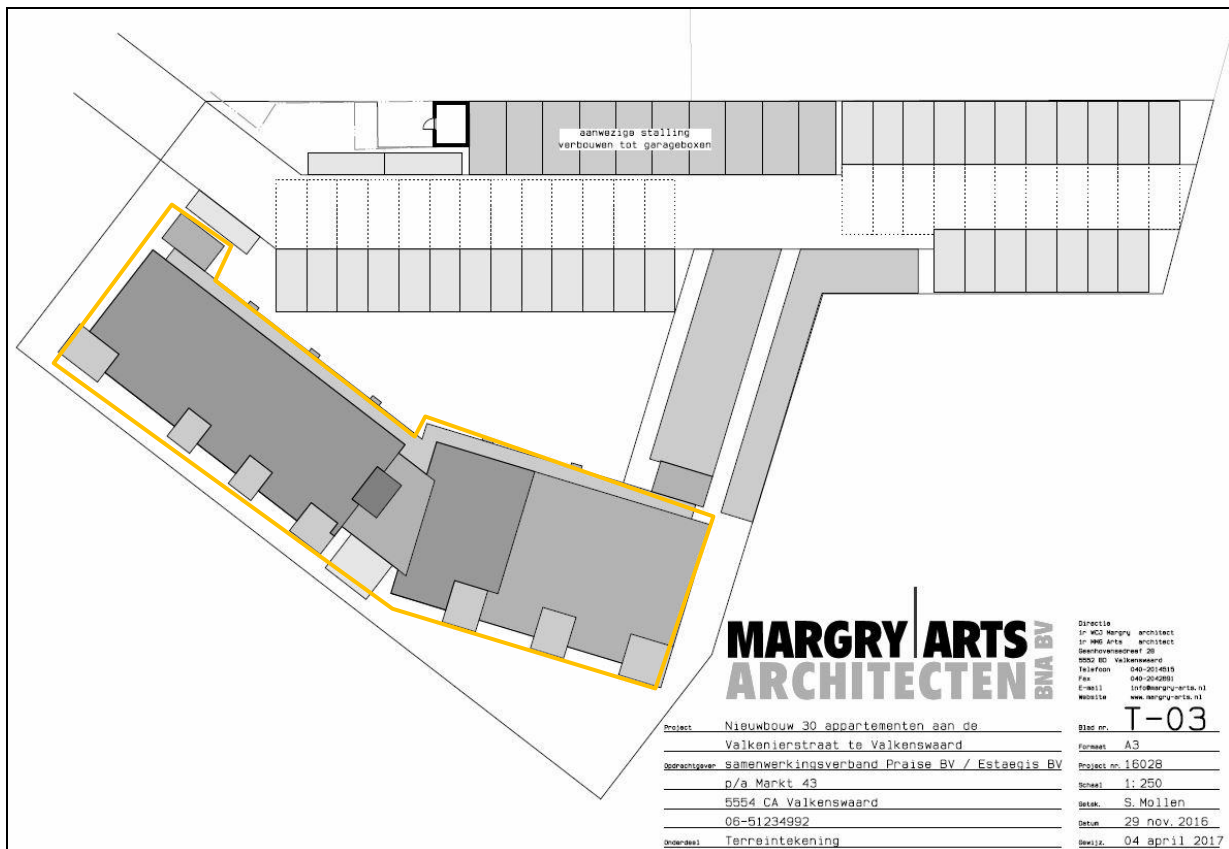
Adres onderzoekslocatie	: Valkenierstraat 43 te Valkenswaard
Gemeente	: Valkenswaard
Oppervlakte	: circa 2.800 m ²
Huidig perceelgebruik	: Bebouwd (voormalig postkantoor)
Toekomstig perceelgebruik	: Nieuwbouw appartementencomplex met parkeerplaatsen

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 3.3. Het verkennend onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd. De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd door een KNA archeoloog onder leiding van een senior KNA archeoloog.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van een appartementencomplex op de onderzoekslocatie met meerlaagse bebouwing (figuur 1). De diepte van de toekomstige verstoring zal 0,8 en 0,9 meter en plaatselijk tot 1,0 meter beneden maaiveld reiken.

Volgens de Archeologische beleidskaart van de gemeente Valkenswaard ligt het plangebied in een zone Categorie 2: gebied van archeologische waarde. Hiervoor geldt het volgende: 'In deze gebieden is bij eerdere onderzoeken reeds aangetoond dat er concentraties archeologische resten voorkomen die als behoudenswaardig gekarakteriseerd kunnen worden. In deze gebieden is dus sprake van vastgestelde archeologische waarden. De archeologische resten op deze terreinen zijn echter minder geconcentreerd en bovendien is vaak niet exact bekend waar de resten zich bevinden. Bodemingrepen zijn in principe niet toegestaan. Vanwege de aanwezige archeologische waarden is een archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten van projectgebieden die groter zijn dan 100 m² en dieper gaan dan 0,3 m onder maaiveld.'

Figuur 1: De toekomstige ontwikkeling binnen het plangebied (Bron: aangeleverd door de opdrachtgever, versie 5 april 2017).

Figuur 2: Luchtfoto van het plangebied aan de Valkenierstraat 43 te Valkenswaard. Bron: www.arcgis.com.

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is, het bepalen van een specifiek verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd.

Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud in-situ of eventueel vervolgonderzoek.

Het doel van het aansluitende verkennend booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

Specifiek voor de locatie Valkenierstraat 43 zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Plangebied

Het plangebied ligt aan de Valkenierstraat in de bebouwde kom van Valkenswaard. Momenteel is het plangebied grotendeels bebouwd (detailhandel) en verhard erf met parkeerplaatsen en een kleine groenstrook. In het westen wordt het plangebied begrensd door de Karel Mollenstraat Noord, in het noorden door bebouwing aan de Karel Mollenstraat Noord, in het oosten door een flatgebouw aan de Europalaan en in het zuiden door de Valkenierstraat.

Figuur 3: (links) het plangebied aan de Valkenierstraat gezien in oostelijke richting; (rechts) het noordelijk deel van het plangebied gezien in zuidoostelijke richting.

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis2 en Archis3)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Valkenswaard
- Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Valkenswaard
- Specifieke lokale informatie

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis2)
- Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN)

Historische kaarten

- Historisch minutenplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (2005)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen

Om een regelmatige verdeling over het plangebied te kunnen garanderen is gebruik gemaakt van een grid met gelijkbenige driehoeken (voor zover het plangebied dit toelaat). Voor een verdeling van de boringen zie bijlage 3.

Deze meetpunten worden met behulp van meetwiel en meetlint uitgezet. De boorpunten worden gerelateerd aan de AHN. De boringen zijn uitgevoerd met een edelmanboor van 10 centimeter en een zandguts.

De boringen worden tot minimaal 30 centimeter in de 'schone' (C-horizont) ondergrond doorgeboord. De boorkernen worden conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven.

Voor de Valkenierstraat is in verband met de vele bebouwing binnen het plangebied uitgegaan van 4 in plaats van 6 boringen om een duidelijk beeld te kunnen schetsen. Doordat het grootste gedeelte van het plangebied bebouwd is, zijn de boringen gezet ter plaatse van de groenstrook en het verharde erf/terrein. Tijdens het veldwerk wordt, voor zover mogelijk gekeken naar archeologische indicatoren aan het oppervlakte.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Valkenswaard ligt in het zuidelijk zandgebied. De ondergrond wordt doorsneden door een aantal zuidoost-noordwest georiënteerde breuken. Deze breuken begrenzen de Centrale Slenk en de Peelhorst of Peel Blok. Het plangebied ligt in het dalingsgebied van de Roerdalslenk ofwel de Centrale Slenk. Ten westen van Valkenswaard ligt de Feldbissbreuk, ook bekend als de Breuk van Vessem (zie bijlage 5, onderste kaartbeeld).¹

In de diepe ondergrond bevinden zich grindhoudende zanden (zand, grind, keien en klei) die onderdeel zijn van de Formatie van Sterksel. Dit riviersediment is aangevoerd door de Rijn en de Maas. Het sediment werd grotendeels afgezet in een vlechtend riviersysteem gedurende de koude periodes vanaf het laatste deel van het Vroeg-Pleistoceen (vanaf circa 1,2 miljoen jaar geleden) tot in het Midden-Pleistoceen (tot circa 475.000 jaar geleden).²

Het huidige landschap is grotendeels tijdens het Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden) gevormd, toen de laatste ijstijd plaatsvond. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.³ In deze periode breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien (Pleniglaciaal, circa 75.000 – 15.700 jaar geleden) was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwsmeelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers en bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Bortel gerekend.⁴

De fluvioperiglaciale afzettingen zijn later bedekt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 15.700 – 11.755 jaar geleden), is de vegetatie voor een groot deel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving optrad. Hierbij werd dekzand afgezet.⁵ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond en gesorteerd en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen.

In het Holoceen (vanaf circa 11.755 jaar geleden) werd het klimaat warmer en vochtiger. Het landschap is door geologische processen weinig meer veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in, waarbij ze de natuurlijke laagten volgden, zoals de eerder gevormde dalen die in het Pleniglaciaal werden gevormd. Ten westen van Valkenswaard liggen de beekdalen van de rivier Dommel en de zijbeek de Keersop (bijlage 5, code 2R4). Oostelijk van Valkenswaard loopt de Tongelreep, een zijrivier van de Dommel (bijlage 5, code 2R5).

Als gevolg van ontbossingen door menselijke activiteiten heeft vanaf het neolithicum opnieuw verstuiving plaatsgevonden van het dekzand. Systematische ontbossingen vanaf de (late) middeleeuwen heeft grootschalige verstuivingen veroorzaakt. Hierdoor ontstonden landduinen die tot het Laagpakket van Kootwijk van de Formatie van Bortel worden gerekend.⁶ Deze duinen worden gekenmerkt door reliëfrijke zones in het landschap. Ten noorden en oosten van het plangebied zijn dergelijke landduinen te zien (bijlage 5, code 3/4L8).

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd, vanwege de ligging in de bebouwde kom van Valkenswaard (bijlage 5, bovenste kaartbeeld). Op basis van bestudering van aangrenzende eenheden maakt het plangebied onderdeel uit van de (hoge) zandgronden, gelegen tussen de beide genoemde beekdalen.

1 Berendsen 1996 (herdruk 2008), 343; Zonneveld 1981, 80.

2 De Mulder 2003, 327.

3 Berendsen 1996 (herdruk 2008), 183.

4 Berendsen 1997 (herdruk 2008), 189.

5 Berendsen 1996 (herdruk 2008), 190.

6 Berendsen 1996 (herdruk 2008), 240.

Volgens de kaart Fysisch landschap van de gemeente Valkenswaard ligt het plangebied in een zone die wordt gekenmerkt 'lage dekzandruggen'.⁷

Direct ten westen van het plangebied ligt een hoge dekzandrug. Op deze dekzandrug is een groot deel van de oude kern van Valkenswaard ontstaan.

Het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, bijlage 7)⁸ laat duidelijk de hoge (dek)zandgronden zien die tussen de beekdalen van de Dommel, Keersop en de Tongelreep liggen. Het plangebied ligt relatief hoog in het landschap en lijkt op de overgang te liggen van de hoge dekzandruggen naar de lage dekzandruggen (golvende dekzandvlakten). De hooggelegen landduinen ten noorden van Valkenswaard zijn duidelijk herkenbaar en zo ook de beide laaggelegen beekdalen.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Ook op de bodemkaart is het plangebied vanwege de ligging in bebouwd gebied niet gekarteerd. Gezien de aangrenzende bodemkundige eenheden en de verwachte ligging binnen hoge (dek)zandgronden, komen binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand voor (bijlage 6, code zEZ23) of er is sprake van veldpodzolgronden of haarpodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand (bijlage 6, respectievelijk code Hn21 en Hd21).⁹

Veldpodzolgronden komen veel voor binnen zandgronden. Deze gronden bestaan uit een donkere, humeuze bovengrond, de Ap-horizont. Deze is circa 25 cm dik. Hieronder bevindt zich een E-horizont die lichtgrijs van kleur. Dit is de uitspoelingshorizont.¹⁰ Hieronder ligt de bruinegekleurde B-horizont (de inspoelingshorizont) die bruin van kleur is en geleidelijk in de C-horizont overgaat.¹¹ De oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont kan mogelijk als gevolg van bodemverwerking (ploegen) niet meer intact zijn.

Bij veldpodzolgronden is sprake van podzolering. Tijdens dit natuurlijke proces wordt door infiltrerend regenwater kleine deeltjes ijzer, aluminium en lutum uitgespoeld. Dit wordt uitloging genoemd. Deze deeltjes worden door het water naar beneden getransporteerd, waar inspoeling plaatsvindt.¹²

Veldpodzolgronden kunnen zijn afgedekt door een plaggendeek (eerdlaag). Er is dan sprake van enkeerdgronden. Dit plaggendeek of esdek is ontstaan doordat in sommige gevallen al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast. Om de grond vruchtbaarder te maken, werden plaggen met het mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid. In de loop van de eeuwen is hierdoor een plaggendeek op de oorspronkelijke bodem ontstaan.¹³

De totale dikte van het plaggendeek is bij de hoge enkeerdgronden meer dan 50 cm.¹⁴ De bouwvoor (Aap-horizont) is grijsbruin tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendeek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Dergelijke cultuurdekken hebben vaak een beschermende werking en dienen als een buffer die de potentiële archeologische lagen beschermd tegen verstoringen.

De haarpodzolgronden bestaan uit een humeuze en donkere bovengrond (Ah-horizont) met een dikte van circa 10-20 cm. Hieronder is een E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig. Hieronder ligt de bruinegekleurde B-horizont (inspoelingshorizont). Deze gaat geleidelijk over in de C-horizont. Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont in meer of mindere mate intact.

Op de bodemkaart staan de gemiddelde grondwaterstanden aangeven met grondwatertrappen. De verwachte gronden worden doorgaans gekenmerkt door een lage tot zeer lage grondwaterstand (grondwatertrap VI of VII). Bij Grondwatertrap VI ligt de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm beneden maaiveld en de gemiddeld laagste grondwaterstand ligt dieper dan 120 cm beneden maaiveld.

7 www.atlas.odzob.nl.

8 www.arcgis.com.

9 Alterra 2009, kaartblad 50 Oost.

10 De Bakker en Schelling 1989, 127.

11 De Bakker en Schelling 1989, 127.

12 De Bakker en Schelling 1989.

13 Hiddink en Renes 2007.

14 De Bakker en Schelling 1989, 141.

De gemiddeld hoogste grondwaterstand ligt bij grondwatertrap VII tussen de 80 en 140 cm beneden maaiveld en de gemiddeld laagste grondwaterstand wordt dieper dan 160 cm beneden maaiveld aangetroffen.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Valkenswaard.

Het plangebied ligt aan de Valkenierstraat in de bebouwde kom van Valkenswaard. De nederzetting Valkenswaard is ontstaan uit een aantal kleinere agrarische ontginningen uit de vroege en latere middeleeuwen, zoals Cromstraet, Geenhoven, Zeelberg en Venbergen. Deze ontginningen groeiden in relatief korte tijd uit tot gehuchten. In de eeuwen daarna ontstonden ook randontginningen zoals Delishurk, De Brand, De Hagen en Zandberg.¹⁵

In de vroege middeleeuwen zou al sprake kunnen zijn geweest van de nederzetting. In een van oorsprong 8^e eeuwse schenkingsakte wordt melding gemaakt van een schenking door de Frankische landheer Aengibaldus aan Willibrord van de nederzetting *Waderlo* (Waalre) aan de rivier *Dutmala* (Dommel). Het vermoeden bestaat dat Valkenswaard in deze periode tot de nederzetting Waalre behoorde.¹⁶

De eerste schriftelijke vermelding van Valkenswaard vinden we in 1200-1225 als *de Wederde*. Latere laatmiddeleeuwse vermeldingen van de plaats zijn de *Waerde* en *Wedert*. In de 18^e eeuw is sprake van *Verkensweerd* en *Valkenswaard*. De oorspronkelijke naam verwijst naar een collectiefvorm van *weder*, 'ram', en zou daarmee verwijzen naar een 'groep rammen'.¹⁷ Waarschijnlijk verwijst het voorvoegsel *wedert* naar 'kreupelhout' of 'struikgewas'. Het tweede deel aard verwijst naar 'gemene weide', 'gemeente' of 'vroente'.¹⁸ De 18^e eeuwse toevoeging *verkens* kan een verwijzing zijn naar de varkensmarkt die in de plaats werd gehouden. Vanaf de laat 18^e eeuw wordt de naam *Valkenswaard* gangbaar, en verwijst het naar het bloeiende valkeniersbedrijf. In 1786 waren in Valkenswaard meer dan dertig meestervalkeniers actief.¹⁹ In 1811 is sprake van het volgende: '*Valkenswaard strekte vroeger tot ontmoetingspunt der Valkeniers van geheel West-Europa. Om deze reden veranderde de naam op het eind van de 17e eeuw van Verkensweerd in Valkenswaard. Valkeniers van vorsten uit geheel Europa woonden er. De aanzienlijke tractementen van de valkeniers en de vele liefhebbers van de jacht gaven aan dit dorp welvaart en arbeid en verschaften aan vele ingezetenen een goed bestaan. Op den eersten dinsdag in december is hier een goedbezochte varkensmarkt*'.²⁰ De naam Valkenierstraat, waaraan het plangebied ligt, zal ongetwijfeld hieraan gerelateerd zijn.

In de 13e eeuw werden Valkenswaard (*Wederde*) en Waalre samengevoegd tot één heerlijkheid als onderdeel van het kwartier Kempenland van de Meierij van 's-Hertogenbosch.

Valkenswaard en het westelijker gelegen dorp Dommelen hebben zich in de loop van de 13e en 14e eeuw verplaatst naar de randen van het Dommeldal en naar de hogere gronden. Hier ontstonden de grote akkercomplexen. In Dommelen en Valkenswaard bleef de kerk achter op de oorspronkelijke plek van het dorp. De wijk 'Kerkakkers' in Dommelen herinnert nog aan deze dorpsverplaatsing, waarbij de kerk als (vaak enige) stenen gebouw te midden van de 'nieuwe' akkergronden bleef staan.²¹

Dhr. Peels van de heemkundekring Weerderheem heeft vermeld dat het plangebied mogelijk binnen de van oorsprong laatmiddeleeuwse ontginning "in die (hoeghe) Brake" ligt, gelegen aan de rand van de noordoostelijk gelegen heidegebied Nederheide. De huidige Brakenstraat, direct ten zuidoosten van het plangebied, verwijst hiernaar. Mogelijk bevond zich hier sinds deze ontginningsfase een geïsoleerde nederzetting die in 1406 stond vermeld als "die hostat in die brake".²²

15 www.weerderheemvalkenswaard.nl (Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard).

16 Van Uytven e.a. 2005, 33.

17 Van Berkel en Samplonius 2006, 457.

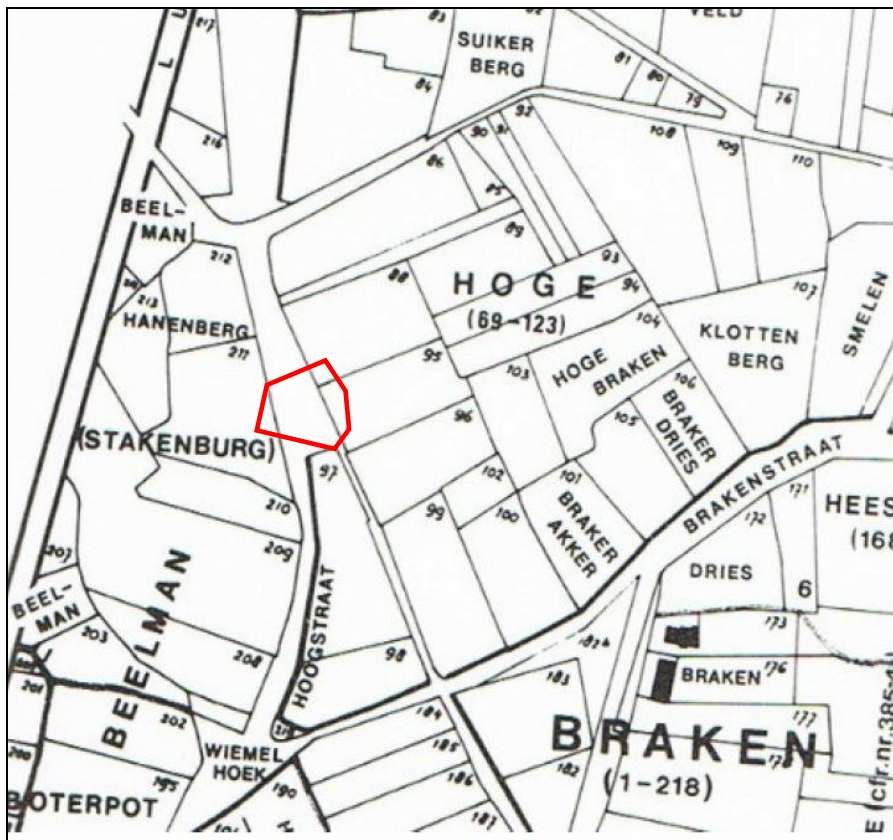
18 www.weerderheemvalkenswaard.nl (Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard).

19 Van Berkel en Samplonius 2006, 457.

20 Leenders 2009, 35.

21 De Bont 1993.

22 Mededeling dhr. W. Peels van de heemkundekring Weerderheem.

Figuur 3: Het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (zie ook figuur 4) met hierop enige oude toponiemen aangegeven. Het plangebied is aangegeven met het rode kader (Bron: aangeleverd door mevrouw R. Berkvens, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er enkele tientallen woningen vernield en verwoest in Valkenswaard.²³ In de jaren 1941 en 1944 zijn enkele vliegtuigen neergestort in de omgeving van Valkenswaard. Voor zover bekend vonden al de crashes plaats in het buitengebied van Valkenswaard.²⁴ Er zijn geen aanwijzingen dat in de directe omgeving van het plangebied oorlogsgelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Op de IKAW is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom van Valkenswaard. Op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Valkenswaard ligt het plangebied in een zone die staat aangegeven als Archeologisch waardevol gebied (bijlage 4, rode zone). Het betreft de historische kern van Valkenswaard (zie ook monumentnummer 16.805).²⁵

Momenteel vindt bij het RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) de overgang plaats van het archeologisch informatiesysteem Archis 2 naar Archis 3. Doordat de lancering van de volledige database binnen Archis3 vooralsnog is uitgesteld, is het helaas niet mogelijk gebleken om alle benodigde gegevens van nabijgelegen archeologische onderzoeken, archeologische monumenten (AMK) en waarnemingen te raadplegen. Wel was het mogelijk om de kaartbeelden met onderzoeksmeldingen en archeologische monumenten (AMK) op te vragen binnen Archis2.²⁶ Deze kaart is dan ook als bijlage 3 (bovenste kaartbeeld) opgenomen in het rapport.

²³ Van Blankenstein 2006, 187.

²⁴ Auwerda en Grimm 2008 (Verliesregisters 1943 tot en met 1945).

²⁵ www.atlas.odzob.nl.

²⁶ www.archis.cultureelerfgoed.nl.

Om toch een beeld te kunnen vormen van de archeologische waarnemingen, onderzoeken en monumenten, zijn met behulp van Archis gegevens uit het beleidsrapport en de kaart Archeologisch landschap (bijlage 3, onderste kaartbeeld) enkele gegevens geraadpleegd in de nabijheid van het plangebied gelegen waarnemingen en uitgevoerd onderzoek.

Monumentnummer 16.805

Het plangebied ligt in een monument van hoge archeologische waarde. Het betreft de historische dorpskern van Valkenswaard. De begrenzingen van het monument zijn gebaseerd op historisch kaartmateriaal uit de 19^e en vroeg 20^e eeuw.

Onderzoeksmelding 15.784; waarnemingsnummers 403.970 en 404.374

Op 200 meter ten noordwesten van het plangebied voerde RAAP in 2005 een booronderzoek uit. Het terrein was onderdeel van in totaal 6 locaties. De bodem bestaat uit leemarm zand, (dekzand), met een relatief intact escomplex. Grote delen van de locatie bleken zwaar verstoord door recente ingrepen (zoals woningbouw). Er werden twee scherven blauwgrijs aardewerk uit de 11^e - 13^e eeuw aangetroffen op de overgang van het esdek naar de B-horizont. Er werd geen vervolgonderzoek nodig geacht.

Onderzoeksmelding 15.782 en waarnemingsnummer 403.972

Op 300 meter ten noordwesten van het plangebied voerde RAAP in 2005 een booronderzoek uit als onderdeel van de genoemde 6 locaties. Er werd huttenleem en aardewerk uit de periode laat-neolithicum – nieuwe tijd gevonden. Het terrein bleek verder grotendeels verstoord en er werd geen vervolgonderzoek nodig geacht.

Onderzoeksmelding 28.790

Door Becker en Van de Graaf werd in 2008 een booronderzoek uitgevoerd voor een terrein op 300 meter ten zuiden van het plangebied. De resultaten hiervan zijn niet bekend.

Onderzoeksmelding 44.291

Econsultancy voerde in 2010 een bureauonderzoek uit voor een locatie op 600 meter ten oosten van het plangebied. Aangezien ter plaatse de bodem sterk vergraven bleek, werd geadviseerd het gebied vrij te geven.

Onderzoeksmelding 46.085

Op 800 meter ten noorden van het plangebied voerde Oranjewoud in 2011 een booronderzoek uit. Er was sprake van een begraven podzolprofiel en een laarpodzol of enkeerdgrond. Er werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Aangezien nog archeologische resten aanwezig zouden kunnen zijn in de afgedekte podzolen, werd vervolgonderzoek geadviseerd.

De Heemkundige kring Weerderheem is via email benaderd met de vraag of bij hen nog archeologische en/of cultuurhistorische informatie uit het plangebied bekend is (die niet bij de RCE is gemeld). Dhr. W. Peels heeft hierop per e-mail gereageerd. De aangeleverde informatie is elders in het rapport opgenomen.

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (figuur 3)²⁷ wordt duidelijk dat de Valkenierstraat nog niet bestaat. Door het centrale deel van het plangebied loopt een splitsing van twee wegen. De westelijk gelegen weg betreft de Hoogstraat die dan nog verder in noordelijke richting doorloopt en aansluit bij de Karel Mollenstraat Noord. Ter hoogte van het plangebied loopt deze dus nog door het plangebied. De oostelijk gelegen weg die aansluit bij de Hoogstraat is een nu niet meer bestaande weg. Ten westen is de Eindhovenseweg te zien. Het westelijke en oostelijke deel van het plangebied maakt onderdeel uit van een agrarische zone.

27 www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Valkenswaard, sectie B, blad 2. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

Het westelijke deel ligt in een groot perceel dat volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)²⁸ behorende bij het minuutplan, in gebruik is als dennenbos. De omringende percelen staan aangegeven als het bouwlandveld "De Beelman". Het oostelijke deel van het plangebied ligt binnen twee bouwlandpercelen.

De kaart uit 1838-1857 laat een soortgelijke situatie zien. Het plangebied ligt grotendeels op de splitsing van de genoemde wegen, het westelijke deel is als bos in gebruik en het oostelijke deel als bouwland. Nu is goed te zien dat de Hoogstraat een noordelijk georiënteerde uitvalsweg is vanuit de dorpskern van Valkenswaard richting Geenhoven. Deze kern ligt ten zuiden van het plangebied.

De kaart uit 1905 laat zien dat er inmiddels meerdere bebouwing aanwezig is aan de genoemde wegen die samenkomen ter hoogte van het plangebied. Ook in het oostelijke deel van het plangebied is een gebouw aanwezig. Het westelijke deel is nu in gebruik als weiland.

Ook in 1950 is het gebouw in het oostelijke deel van het plangebied aanwezig. Het westelijke deel is als bouwland of mogelijk als tuin of erf in gebruik.

Tussen 1972 en 1973 wordt de huidige loop van de Karel Mollenstraat Noord en de Valkenierstraat aangelegd. De bebouwing in het oostelijke deel van het plangebied is dan gesloopt en het huidige gebouw gerealiseerd met in 1984-1985 de noordoostelijke aanbouw.²⁹

28 OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

29 Gebaseerd op bestudering van laat 20^e eeuw topografisch kaartmateriaal via www.topotijdreis.nl.

Figuur 4: Historisch kaartmateriaal uit respectievelijk 1811-1832, 1838-1857, 1905 en 1950, met in het rood het plangebied aangegeven (Bron: Grote Historische Atlas van Zuid-Nederland, blad 100, www.topotijdreis.nl en www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Het plangebied ligt op basis van de geomorfologische kaarten binnen een zone van lage dekzandruggen. Op basis van het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland bevindt het plangebied zich op de overgang van de hoge dekzandruggen naar de lage dekzandruggen (golvende dekzandvlakten). Jager-verzamelaars zullen de voorkeur hebben gegeven aan de flanken van de (hoge) dekzandruggen direct bij de watervoorziende locaties. Daarom zullen de dekzandruggen ten zuidwesten en zuidoosten van het plangebied, direct bij de beekdalen van de Dommel, de Keersop en de Tongelreep aantrekkelijkere locaties zijn geweest. Om die reden geldt voor het plangebied een lage verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Resten uit deze perioden worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, artefacten van vuursteen.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De centrale delen van de hogere dekzandruggen ten zuiden van het plangebied en de landduinen ten noorden van het plangebied zullen aantrekkelijke vestigingsplaatsen zijn geweest voor agrarische bewoning. Ook in het plangebied, gelegen op de overgang naar de lagere dekzandgronden, kan bewoning hebben plaatsgevonden. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor zowel vindplaatsen uit de periode neolithicum en bronstijd als voor vindplaatsen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt in het noordelijke deel van de van oorsprong (vroeg)middeleeuwse dorpskern van Valkenswaard, aangegeven als een monument van hoge archeologische waarde. Op basis van de bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw grotendeels op een splitsing van twee wegen ligt en verder in agrarisch gebruik is. De westelijke weg betreft de oude loop van de noordelijke uitvalsweg Hoogstraat. De historische bebouwingskern van Valkenswaard concentreert zich ten zuiden van het plangebied en aan de Eindhovenseweg, ten westen van het plangebied. Het oostelijke deel van het plangebied raakt bebouwd tussen circa 1850 en 1900. Binnen deze periode breidt de bebouwing van Valkenswaard uit in noordelijke richting. Dit gebouw wordt gesloopt bij de infrastructurele vernieuwingen in de jaren 1972-1973, waarbij ook de genoemde historische wegen verlegd worden of verdwijnen. In de omgeving zijn enkele aardewerkresten uit de (late) middeleeuwen bekend. Mogelijk zijn deze opgebracht tijdens ploegwerkzaamheden. Daarom geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzettingen- en bebouwingsresten uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Eventueel aanwezige resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepeteligging sporen
Laat-paleolithicum – mesolithicum	Laag	Bewoningssporen, kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder het mogelijk aanwezige plaggendek in de oorspronkelijke bodem
Neolithicum – bronstijd	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het mogelijk aanwezige plaggendek in de oorspronkelijke bodem
IJzertijd, Romeinse tijd, vroege middeleeuwen	Middelhoog		
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, losse fragmenten aardewerk, resten van oude wegen, grindverharding, karrensporen, erfbegrenzings, greppels	Vanaf het maaiveld

Tabel 1: Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

In de periode 1972-1973 werd het westelijke deel van het huidige pand Valkenierstraat 43 gerealiseerd. De oostelijke aanbouw werd in 1985-1985 gebouwd. Ter plaatse van deze huidige bebouwing binnen het plangebied zal de bodem tot zekere diepte verstoord zijn geraakt.

Bij de gemeente Valkenswaard zijn bouwtekeningen opgevraagd (zie bijlage 9). Hieruit blijkt dat de in 1972-1973 gerealiseerde westelijke bebouwing gedeeltelijk een funderingsdiepte heeft van 1,6 meter beneden maaiveld en deels is onderkelderd. De diepte van deze onderkeldering kon niet worden achterhaald, aangezien geen funderingsmaten van de originele bebouwing aanwezig zijn in het bouwarchief, maar staan wel als zodanig aangegeven op de bouwtekeningen uit 1975 van de oostelijke uitbreiding.

Ter plaatse van deze oostelijke uitbreiding is de funderingsdiepte grotendeels 1,60 meter beneden maaiveld. Plaatselijk is een kelder gerealiseerd met een funderingsdiepte van 3,28 meter beneden maaiveld.

Op onderstaande tekening (figuur 5) van de huidige bebouwing zijn de funderingsmaten aangegeven met in het zwart de contouren van de voorgenomen nieuwbouw.

Legenda

Rood: Funderingsdiepte 1,60 meter beneden maaiveld

Groen: Funderingsdiepte 3,28 meter beneden maaiveld

Blauw: Onderkelderd, funderingsdiepte onbekend

Zwarte lijn: Contouren nieuwbouw

Figuur 5: Verstoringkaart met in verschillende kleuren de diepte van de huidige funderingen. In het zwart staat de voorgenomen nieuwbouw geprojecteerd.

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Vanwege de vele bebouwing binnen het plangebied zijn in totaal vier boringen gezet tot een maximale diepte van 130 centimeter -mv (zie bijlage 2 en 8). De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 10 centimeter en waar mogelijk is tevens gebruik gemaakt van een zandguts.

Figuur 6: (links) Het noordelijk gedeelte van het plangebied gezien naar het westen; (rechts) de groenstrook aan de westzijde van het plangebied gezien naar het zuidwesten.

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

De top van de bodem bestaat in boring 2, 3 en 4 uit zwak humeus (donker)bruingrijs leemarm fijn tot matig grof zand. Dit pakket is 20 tot 50 cm dik. De laag is wortelhoudend, bevat puinresten (baksteen en beton) en soms grove kiezels. In boring 1 bestaat de top uit bruingeel leemarm matig fijn zand.

Onder deze top werd een laag aangetroffen die is beschreven als zwak humeus donkergrijsbruin leemarm matig fijn tot matig grof zand. Het kleurverschil met de bovenliggende toplaag is goed herkenbaar. Het pakket bevat baksteenpuin en is sterk gevlekt met lichtbruingeel zand. In boring 4 is zelfs sprake van twee gevlekte lagen op elkaar: bovenaan ligt een gemarmerde laag, waarbij brokken donkergrijsbruin, witgeel en bruingeel zand aanwezig zijn. Daaronder komt het pakket zoals boven beschreven. Het pakket reikt in totaal tot een diepte die varieert tussen 60 en 80 cm -mv.

Tussen de 60 en 120 cm -mv bestaat de bodem uit bruingeel tot bruingrijs leemarm matig fijn tot matig grof zand dat is gemengd met donkerbruingrijs zand. Het pakket is in enkele boringen zwak roesthoudend. Het grondwater werd in boring 1 en 4 op dit niveau bereikt.

Onderaan het boorprofiel werd matig roesthoudend bruingeel tot lichtbruin matig grof zand aangeboord op een diepte die varieert tussen 75 en 120 cm -mv. De diepste boringen zijn doorgezet tot 130 cm -mv.

Figuur 7: Boring 3 (tot 130 cm –mv). De leesrichting wordt aangegeven door middel van de rode pijlen.

5.3 Interpretatie

De top van boring 1 bestaat uit aangevoerd en opgebracht zand (straat-zand) ten behoeve van de bestrating van het terrein. In de overige boringen bestaat de top eveneens uit opgebracht materiaal, ditmaal als grondverbetering ten behoeve van de groenstrook (bouwvoor) (Aap-horizont). De opgebrachte grond is gemengd geraakt met bouwpuin (mogelijk korrelmix), gezien de kiezels, baksteen- en betonresten. Vermoedelijk is dit puin afkomstig van de nieuwbouw en de herinrichting van de infrastructuur aan de Valkenierstraat en de Karel Mollenstraat Noord.

Onder de top komt een pakket dat is geïnterpreteerd als een begraven oudere bouwvoor. Het gevlekte uiterlijk en het voorkomen van puinresten in het pakket duiden op verstoring van de bodem. Materiaal uit de top en uit de onderliggende moederbodem zijn in dit pakket omgezet (Apb-horizont).

Het sterk gevlekte en/of gemarmerde pakket is tevens sterk verstoord. Materiaal uit de oorspronkelijke A-horizont is gemengd met de moederbodem (A/C-horizont).

De diepgaande verstoringen zijn mogelijk het gevolg van agrarische bodembewerkingen in het verleden, maar kunnen eerder worden toegeschreven aan de aanwezigheid van oude wegen die ter plaatse aanwezig waren. Op basis van het historische kaartmateriaal ligt het plangebied immers op een snijpunt/splitsing van twee oude wegen.

Onderaan het boorprofiel werd de moederbodem aangeboord (C-horizont). Deze is relatief geelbruin van kleur en in enkele boringen komt roestvorming voor. Dit duidt op een fluctuerende waterstand ter plaatse van het plangebied.

De zandigheid, kleur en structuur van de bodem doen vermoeden dat binnen het plangebied podzolgronden voorkomen. Doordat de bodem tot ruim in de C-horizont verstoord is, is het niet mogelijk het bodemtype nader te bepalen.

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Bodemkundig gezien is sprake van een opgebracht pakket (Aap-horizont) boven een (begraven/afgedekt) geroerd humeus dek (Apb-horizont). Deze liggen op een sterk gemengd pakket (A/C-horizont). Deze verstoring is waarschijnlijk toe te schrijven aan de ligging van het plangebied op een splitsing van twee voormalige wegen. Onderaan het boorprofiel werd weinig veranderd en afgetopt uitgangsmateriaal (C-horizont) aangetroffen. Door de mate van verstoring kan het bodemtype van het plangebied niet nader worden bepaald dan podzolgronden. Omdat de bodem volledig blijkt omgezet tot ruim in de C-horizont en dus de oorspronkelijke A-, E- en B-horizont zijn verdwenen, wordt de middelhoge verwachting voor intacte resten uit het neolithicum, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek, bijgesteld naar laag. Dergelijke resten zijn ondiep gesitueerd en zijn daardoor kwetsbaar. De middelhoge verwachting voor intacte resten uit de bronstijd tot en met de nieuwe tijd kan eveneens naar laag worden bijgesteld. De overgangszone waar dergelijke resten nog aanwezig kunnen zijn, in de B-C-horizont, is verdwenen en geven zodoende geen aanwijzing dat sporen uit deze perioden nog aanwezig zouden kunnen zijn. De lage verwachting voor resten uit het paleolithicum en mesolithicum blijft gehandhaafd.

6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?

Intacte archeologische waarden worden binnen het plangebied niet verwacht, omdat er sprake is van omzetting tot diep in de C-horizont (zie onder). Naar verwachting zijn daarmee ook eventuele voorheen aanwezige archeologische resten verdwenen. Er kunnen eventueel alleen nog restanten van dieper ingegraven sporen (kuilen, greppels, waterputten enz.) worden gevonden, maar dit wordt niet aannemelijk geacht en geven geen meerwaarde. Deze zullen zijn afgetopt, waardoor geen samenhang meer aanwezig zal zijn.

- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?

De bodem is geroerd in het verleden, waardoor een groot gedeelte van de oorspronkelijke bodem reeds is opgenomen in de top van de bodem. De oorspronkelijke A-, E- en B-horizont zijn dus sowieso reeds in het bouwlanddek opgenomen, ook minimaal de top van de moederbodem (C-horizont) is omgewerkt en vermengd met de bovenliggende lagen.

In alle boringen komt het uiterlijk van de C-horizont overeen. Daardoor is het lastig te bepalen hoeveel van de oorspronkelijke C-horizont is opgewerkt in de bovengrond.

- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Als er archeologische resten aanwezig zijn dan worden deze verwacht in de top van de C-horizont, op de overgang tussen de B- en C-horizont. Aangezien de verstoring van de bodem dieper reikt dan dit niveau, wordt de kans op het aantreffen van (intacte) archeologische resten klein geacht. Gezien bovenstaande worden eventueel alleen de restanten van dieper ingegraven sporen bedreigd door de nieuwbouwplannen, wanneer deze dieper reiken dan 70 cm – mv.

7. AANBEVELINGEN

Intacte archeologische waarden worden binnen het plangebied niet verwacht, omdat het volledige terrein is omgezet tot minimaal in de top van de C-horizont. Als er archeologische resten aanwezig zijn dan worden deze verwacht in de top van de C-horizont, op de overgang tussen de B- en C-horizont. Dit niveau is echter in het volledige plangebied geroerd. Naar verwachting zijn daarmee ook eventuele voorheen aanwezige archeologische resten verdwenen. Er kunnen eventueel alleen nog restanten van dieper ingegraven sporen (kuilen, greppels, waterputten enz.) worden gevonden, al zullen deze zijn afgetopt en geen meerwaarde geven.

Ter plaatse van de bestaande bebouwing is de bodem grotendeels tot tenminste 1,60 meter beneden maaiveld en plaatselijk tot tenminste 3,0 tot 3,28 meter beneden maaiveld verstoord (zie hoofdstuk Bodemverstoring). De verstoringsdiepte ten behoeve van de nieuwbouw zal 0,8 tot 1,0 meter beneden maaiveld reiken.

Aangezien de locatie van de voorgenomen nieuwbouw nagenoeg gelijk is aan die van de bestaande bebouwing en zodoende een zeer beperkt nieuw oppervlak zal worden geroerd (figuur 5), wordt de kans nihil geacht dat ter plaatse nog intacte archeologische resten aanwezig zullen zijn.

Gezien de zeer beperkte intactheid van de bodem binnen het plangebied, wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de monumentenwet van 1988, artikel 53, verplicht dat deze resten bij het Rijk worden gemeld.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland, in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker de, H en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 1997 (herdruk 2008): *Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 1996 (herdruk 2008): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berkel, G. van, en K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Bont, C. de, 1993: *‘...al het merkwaardige in bonte afwisseling...’. Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*, Waalre (Stichting Brabants Heem).
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Hiddink, H., H. Renes, 2007: ‘De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg’, in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).
- SRE Milieudienst (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant), en K.A.H.W. Leenders, 2011: *Catalogus Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Valkenswaard*, Eindhoven.
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Uytven, R. van, C. Bruneel, A.M. Koldewij, A.W.F.M. van de Sande en J.A.F.M. van Oudheusden (red.), 2004: *Geschiedenis van Brabant. Van het hertogdom tot heden*, Zwolle.
- Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.arcgis.com
www.atlas.odzob.nl
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.bhic.nl
www.topotijdreis.nl
www.weerderheemvalkenswaard.nl (Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard)

Archeologische kaarten en databestanden:

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 50 Oost*, Wageningen.

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 2e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2000.

SRE Milieudienst (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant), 2011: *Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Valkenswaard*, Eindhoven (geraadpleegd via www.atlas.odzob.nl).

SRE Milieudienst (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant), 2011: *Archeologische Beleidskaart van de gemeente Valkenswaard*, Eindhoven (geraadpleegd via www.atlas.odzob.nl).

SRE Milieudienst (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant), 2011: *Kaart Fysisch landschap van de gemeente Valkenswaard*, Eindhoven (geraadpleegd via www.atlas.odzob.nl).

BIJLAGE 1

Topografische overzichtskaart

12345
25

— Kadastrale grens
— Voorlopige grens
— Bebouwing
— Overige topografie

Deze kaart is noordgericht

Perceelnummer
Huisnummer

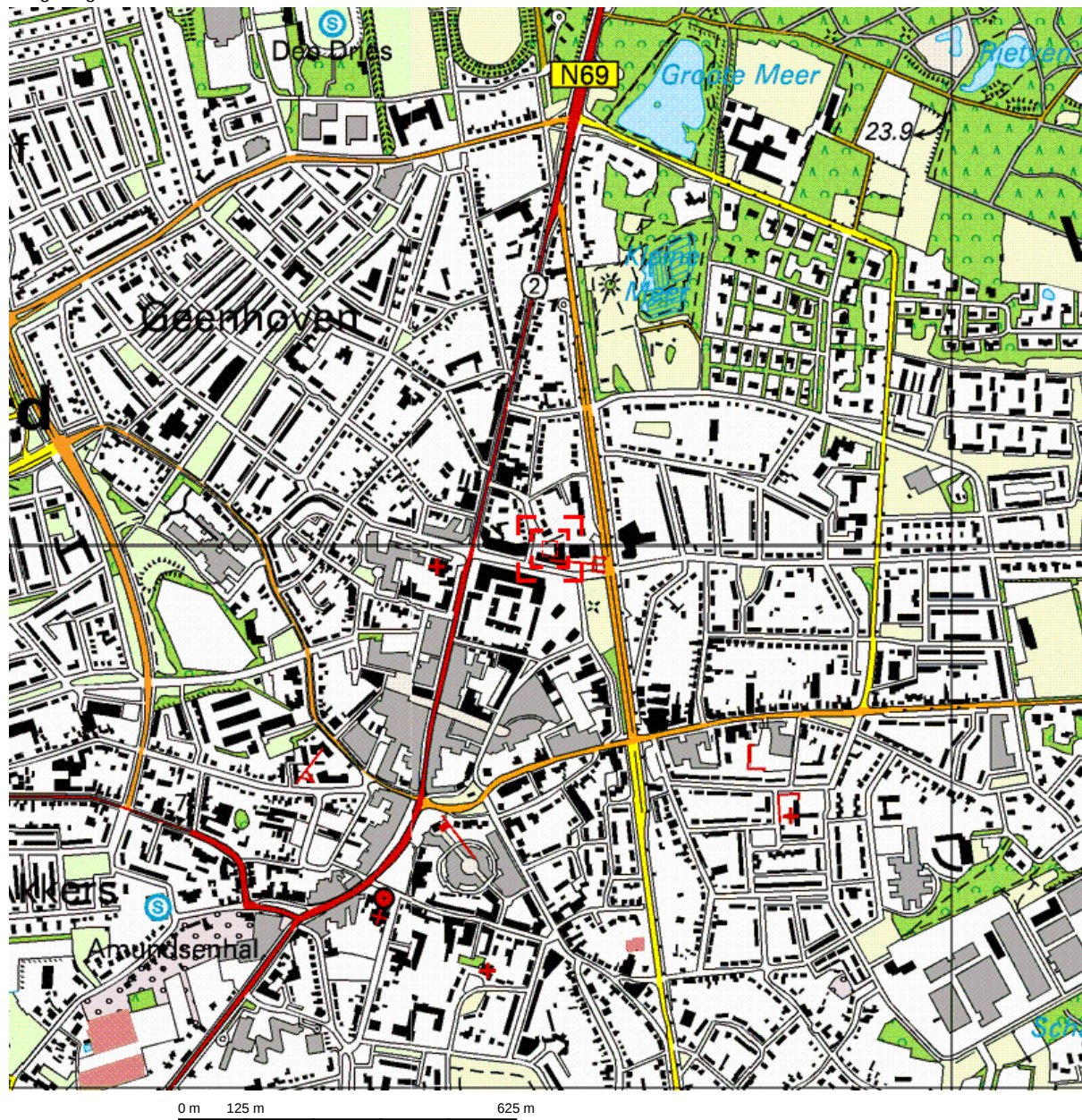
Voor een eensluitend uittreksel, EINDHOVEN, 1 november 2010
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente
Sectie
Perceel

VALKENSWAARD
B
3924

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

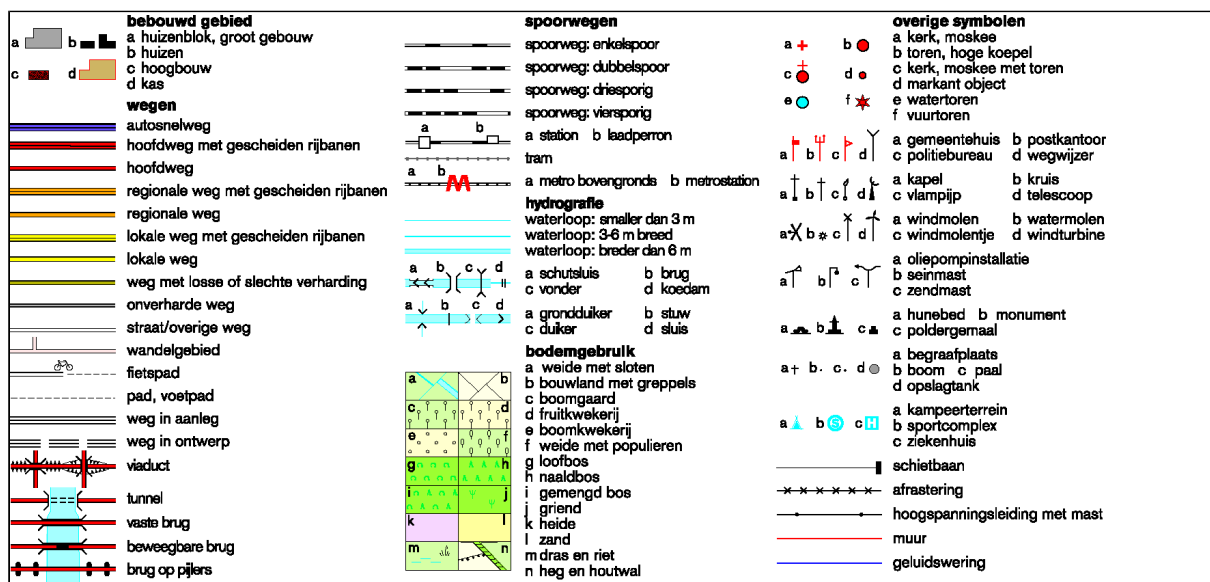
Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object VALKENSWAARD B 3924

Valkenierstraat 43, 5552 JB VALKENSWAARD

© De auteursrechten en databankenrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster.

BIJLAGE 2

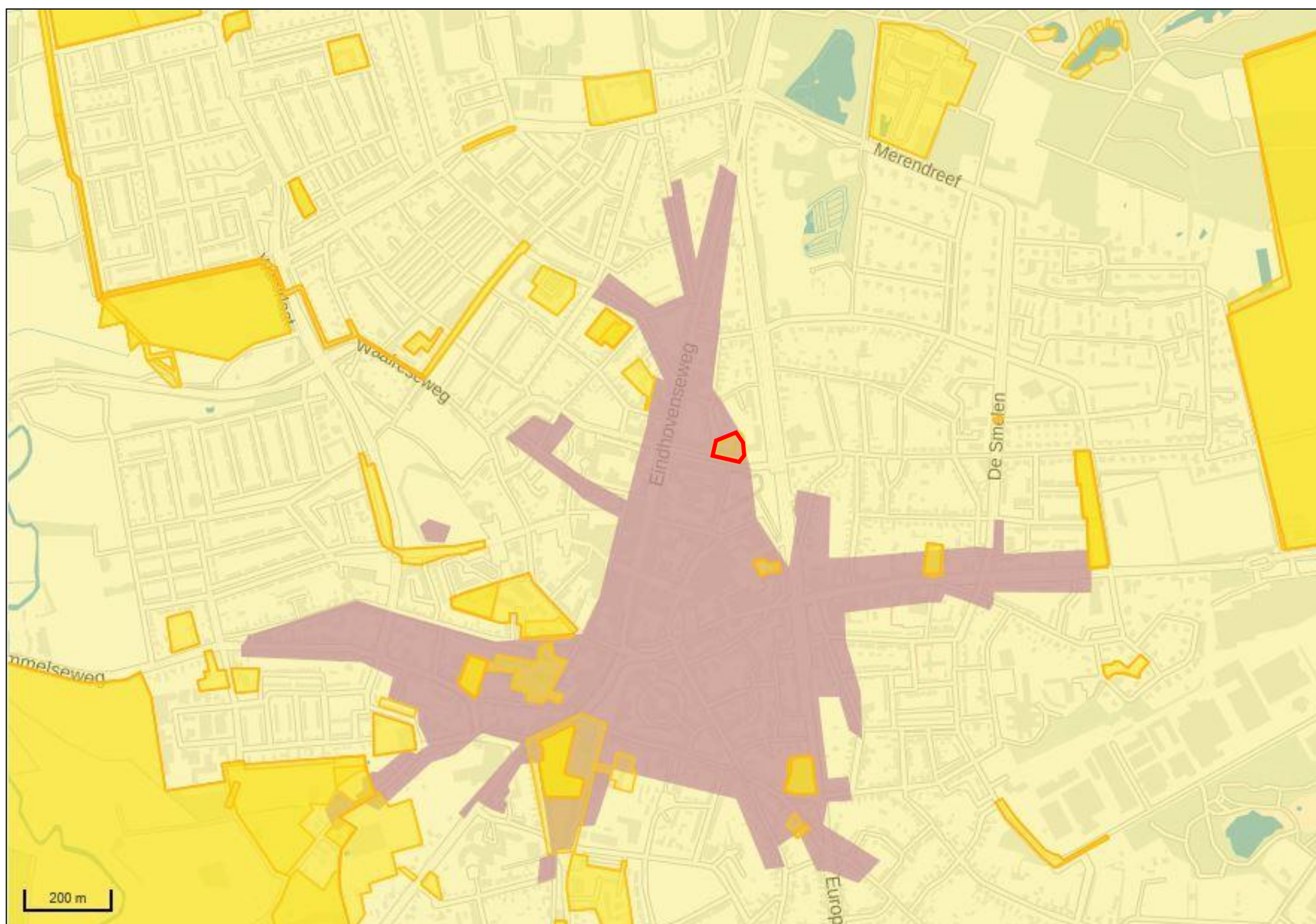
Boorpuntenkaart

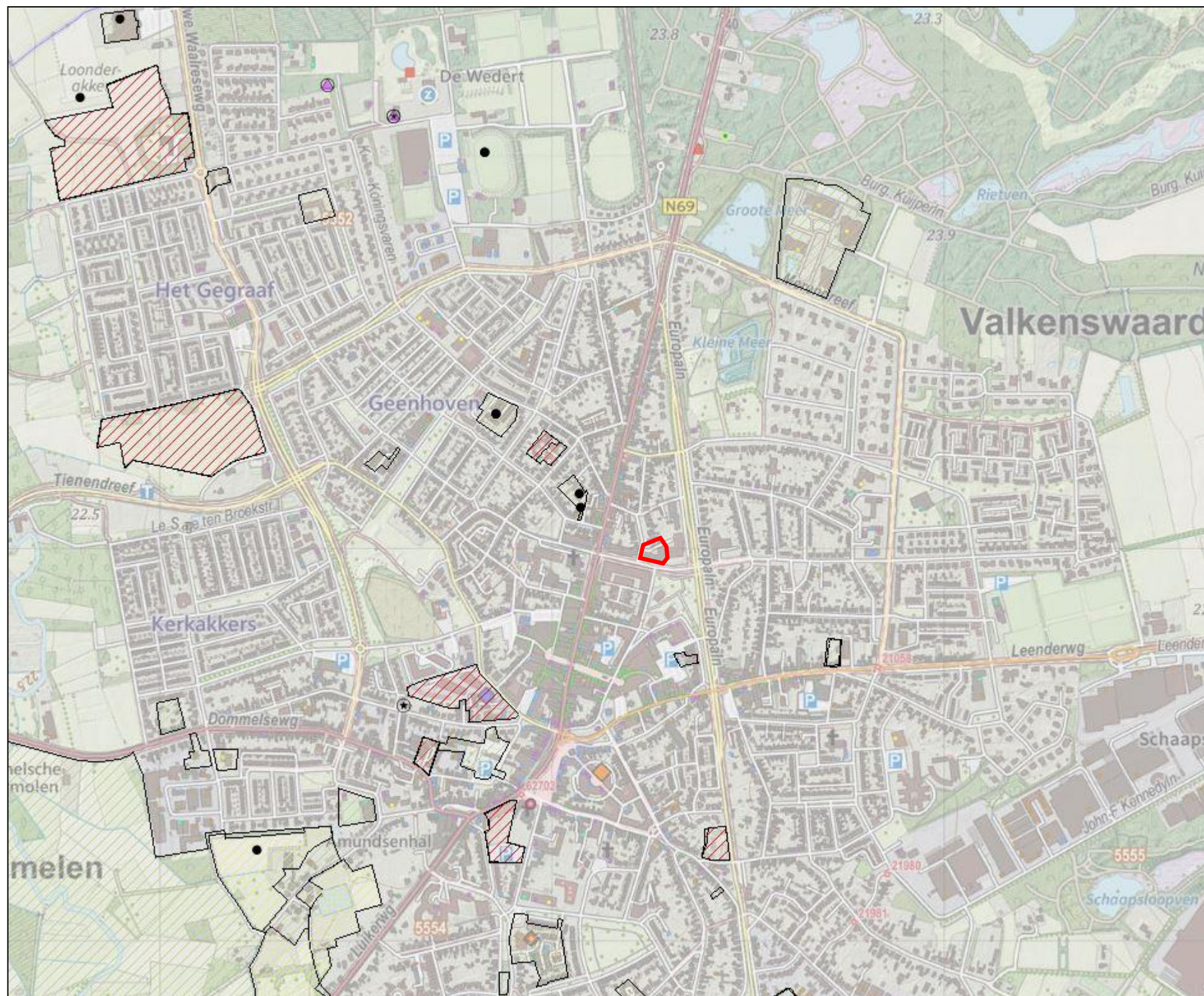
- Begrenzing plangebied
- Extra bebouwing binnen het plangebied
- Boringen

BIJLAGE 3

Overzicht Onderzoeksmeldingen en AMK

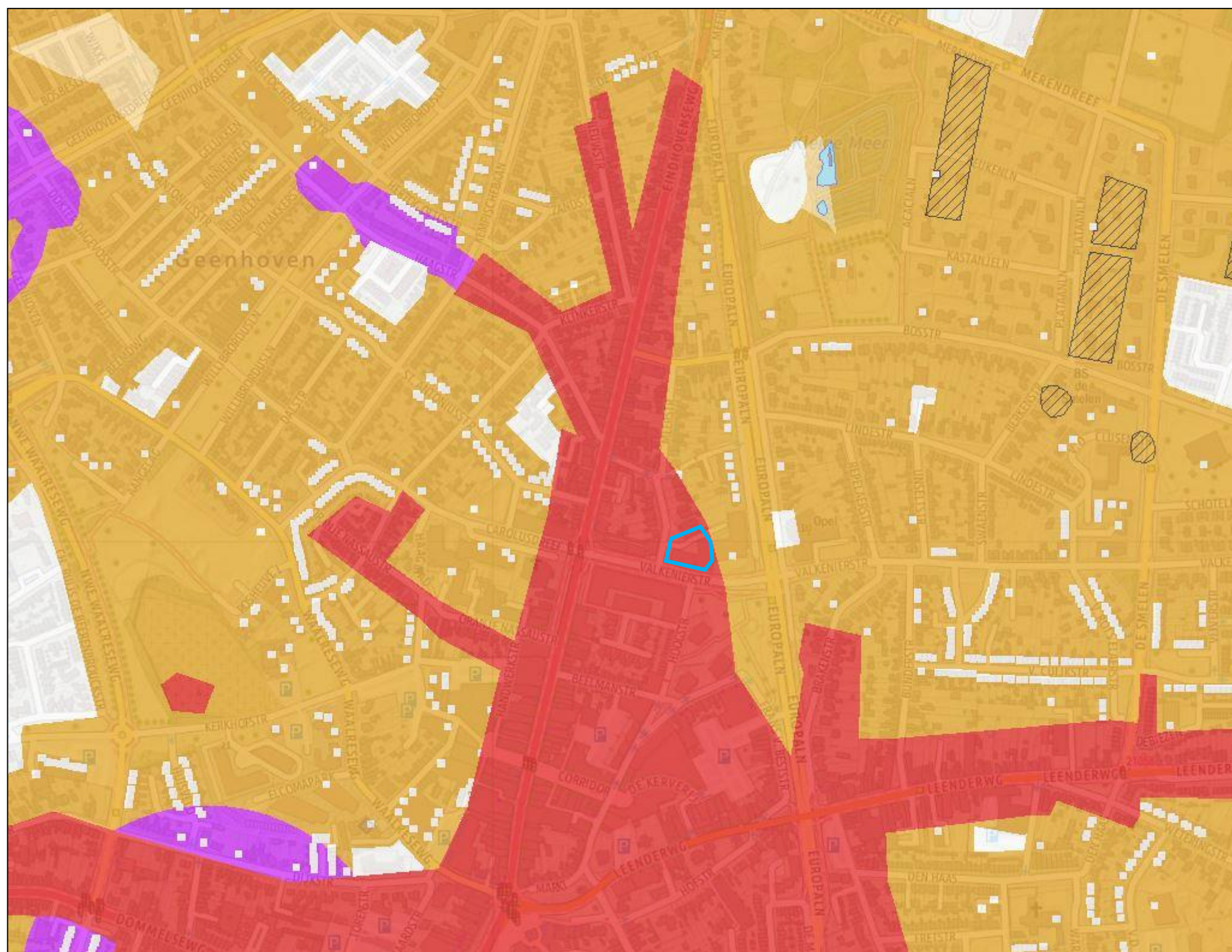
- Archeologische onderzoeksgebieden
- Archeologische Monumenten (AMK) 2014
- Archeologische waarde
- Hoge archeologische waarde
- Zeer hoge archeologische waarde
- Zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- Ligging Archeologische Monumenten
- Ligging Archeologische Monumenten

- (veld)kartering
- Archeologische begeleiding
- Archeologische inspectie
- Archeologische verwachtingskaart
- Booronderzoek
- Bureauonderzoek
- Bureauonderzoek en Booronderzoek
- Geofysisch onderzoek
- Onbekend
- Opgraving
- Proefsleuven
- Proefsleuven onderzoek en opgraving

BIJLAGE 4

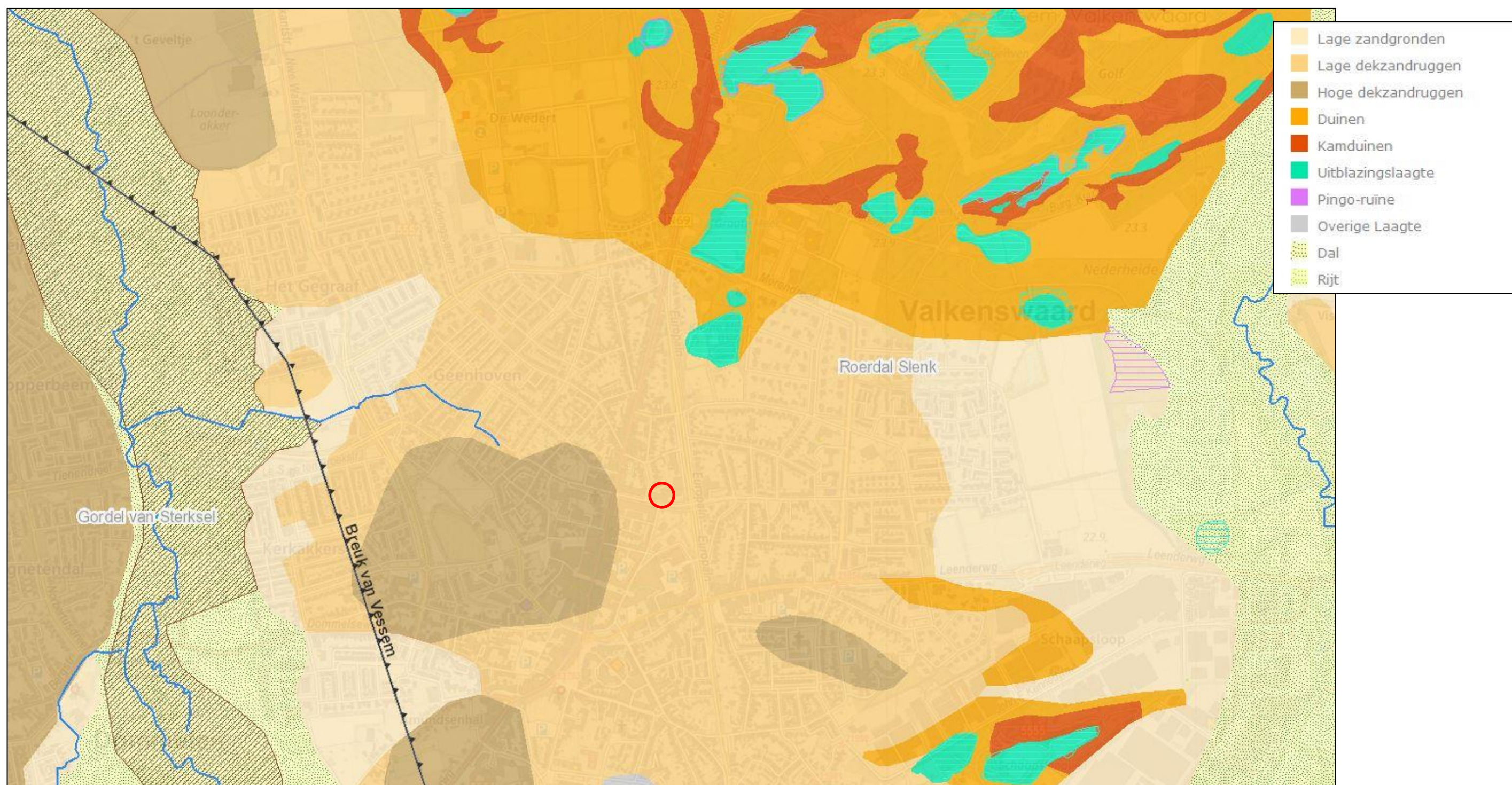
Overzicht gemeentelijke archeologische verwachtingen- en
waardenkaart

- Wettelijk beschermd monument
- Archeologisch waardevol gebied
- Historische kern
- Hoge verwachting
- Middelhoge verwachting
- Lage verwachting
- Verstoord
- Mogelijk verstoord
- Esdek
- Water

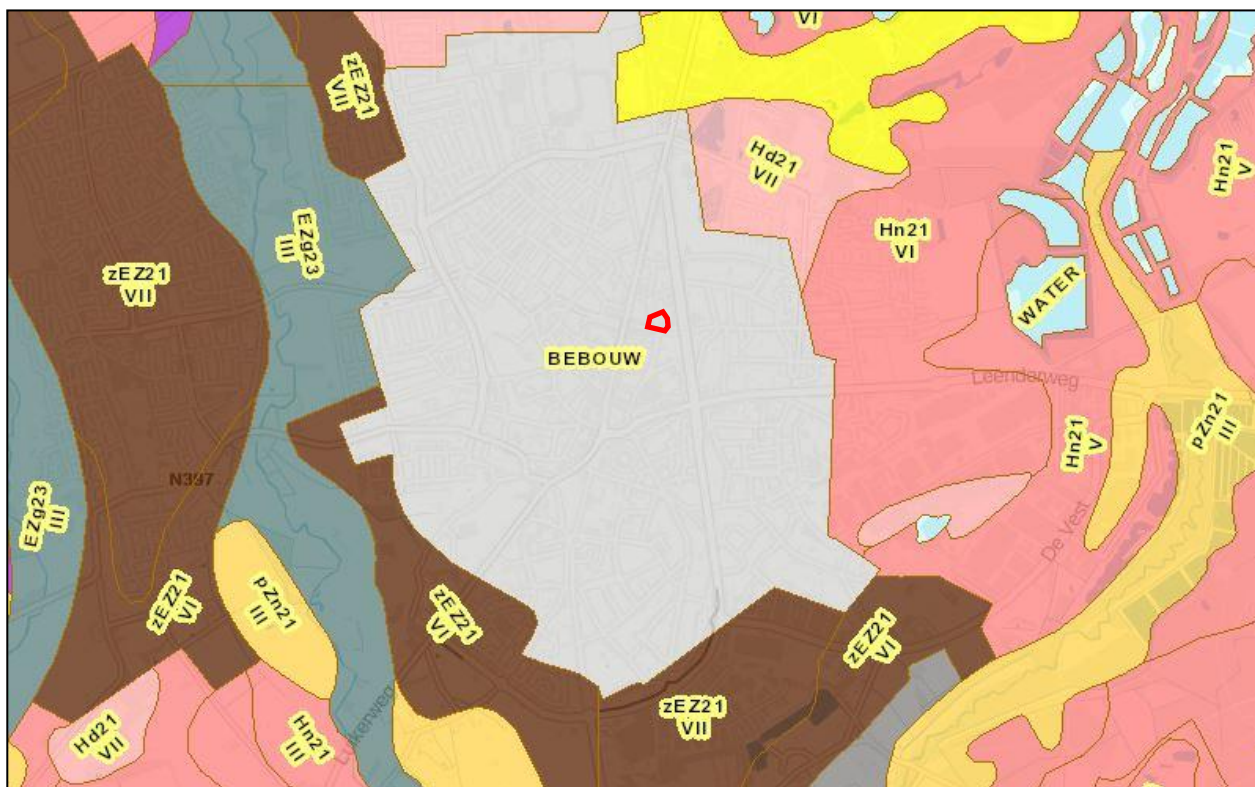
BIJLAGE 5

Overzicht Geomorfologische kaart

BIJLAGE 6

Overzicht Bodemkaart

Legenda

Veengronden

- vZv Madeveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm
- zVz Meerveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm
- Vz Vlieveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm
- Vp Vlieveengronden op zand met humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm

Moerige gronden

- vWp Moerige podzolgronden met een moerige bovengrond
- zWp Moerige podzolgronden met een humushoudend zanddek en een moerige tussenlaag
- zWz Moerige eerdgronden met een zanddek en een moerige tussenlaag op zand
- vWz Moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand

Moderpodzolgronden

Humuspodzolgronden

- Hn21 Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Hn23 Veldpodzolgronden; lemig fijn zand
- oHn21 Laarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- oHn23 Laarpodzolgronden; lemig fijn zand
- Hd21 Haarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand

Leembrikgronden

Oude kleibrikgronden

Zand Brikgronden

Enkeergronden

- EZg21 Lage enkeergronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- EZg23 Lage enkeergronden; lemig fijn zand
- zEZ21 Hoge zwarte enkeergronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- zEZ23 Hoge zwarte enkeergronden; lemig fijn zand

Tuineerdgronden

Kalkloze zandgronden

- pZg23 Beekeerdgronden; lemig fijn zand
- pZn21 Gooreerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- pZn23 Gooreerdgronden; lemig fijn zand
- Zn21 Viakvaaggronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Zn23 Viakvaaggronden; lemig fijn zand
- Zd21 Duinvaaggronden; leemarm en zwak lemig fijn zand

Kalkhoudende zandgronden

Niet gerijpte zeekleigronden

Niet gerijpte rivierkleigronden

Zeekleigronden

Rivierkleigronden

Oude rivierkleigronden

Leemgronden

- Ln5 Poldervaaggronden; zandige leem in situ

Zeer oude mariene afzettingen

Zeer oude fluviatiele afzettingen

Kalksteenverweringsgronden

Keileem en Potklei

Overige kleigronden

Associaties van vele enkelvoudige eenheden

- ABv Venige beekdalgronden

Algemene onderscheidingen

- Bebouwing
- Water

Toevoegingen

...g grof zand en/of grind beginnend tussen 40 en 120 cm

...w 15 à 40 cm moerig materiaal beginnend tussen 40 en 80 cm

- + geëgaliseerd
- + vergraven

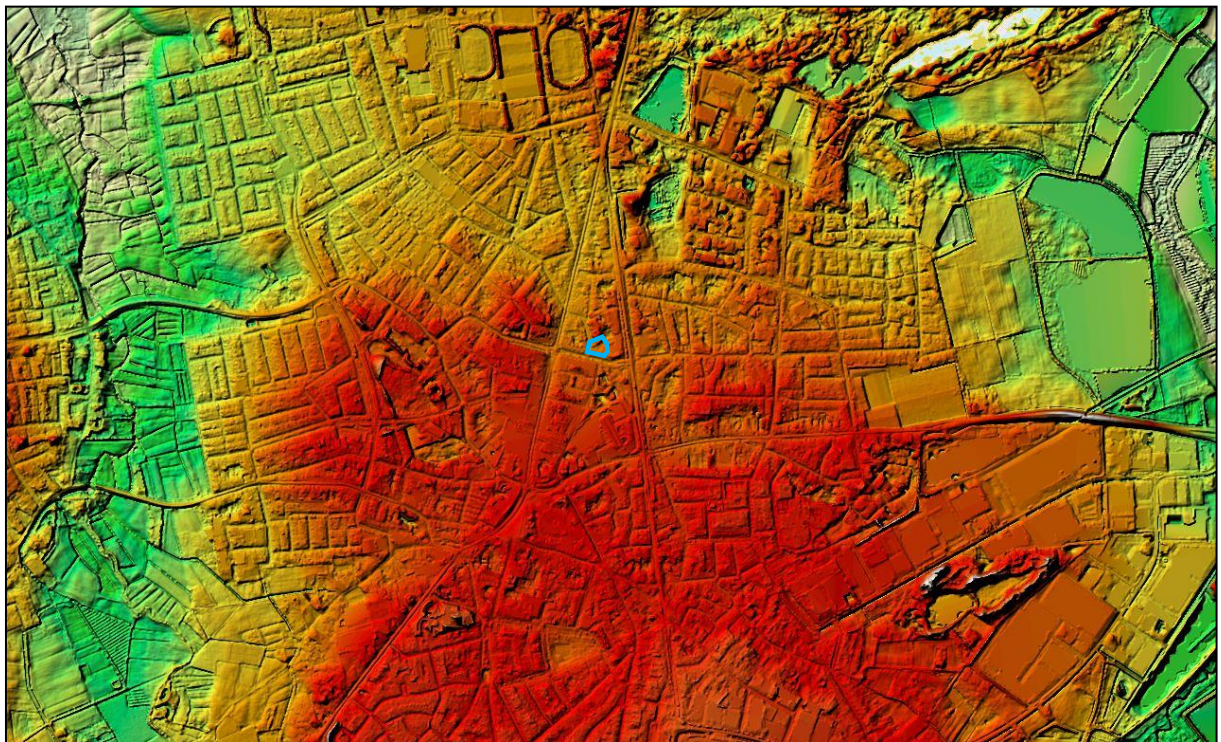
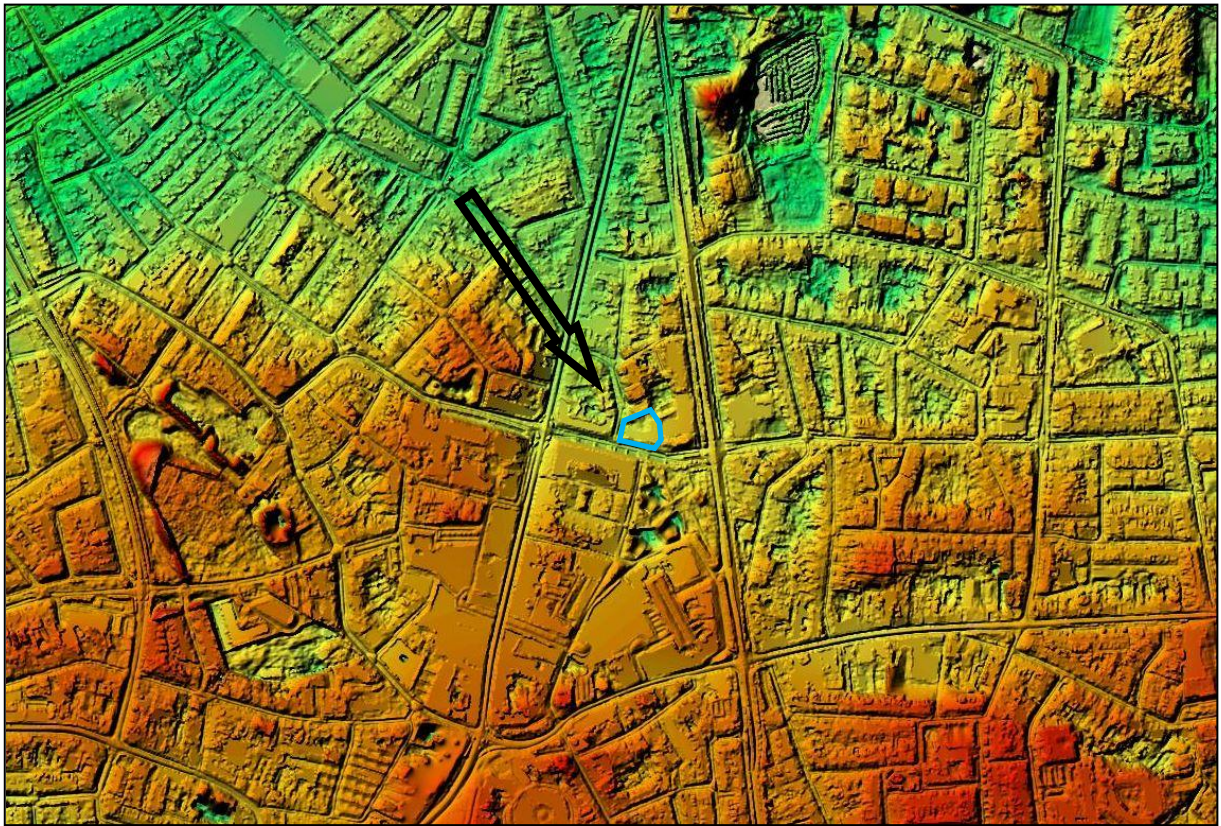
Grondwatertrappen

Grondwatertrap (Gt)	I	II	IIb	III	IIIb	IV	V	Vb	VI	VII	VIII
Gemiddeld hoogste grondwaterstand in om beneden maaiveld (GtH)	<20	<40	25-40	<40	25-40	>40	<40	25-40	40-80	80-140	>140
Gemiddeld laagste grondwaterstand in om beneden maaiveld (GLG)	<50	50-80	50-80	80-120	80-120	80-120	>120	>120	>120	>160	>160

b... buiten de hoofdwaterring gelegen gronden; periodiek overstromd
s... schijnspiegels; bij gronden met een fluctuatie (GLG-GtH) van meer dan 120 cm
w... water boven maaiveld gedurende meer dan 1 maand in winterperiode

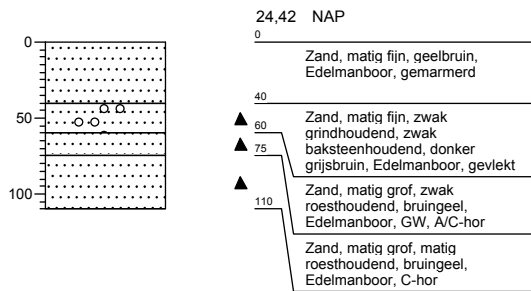
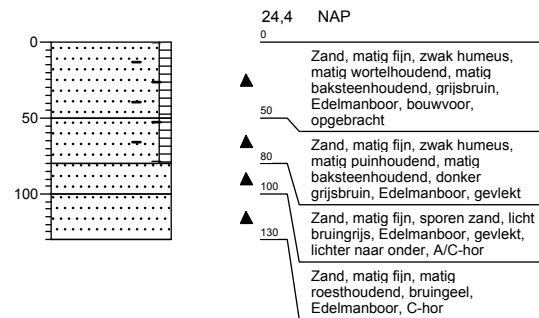
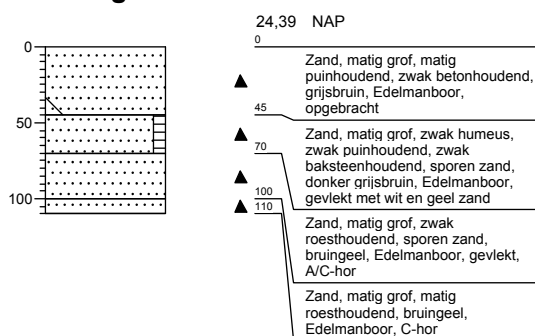
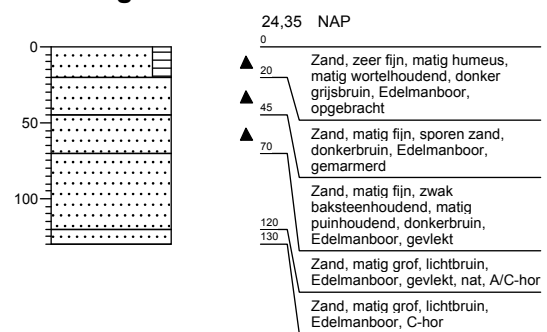
BIJLAGE 7

Overzicht AHN

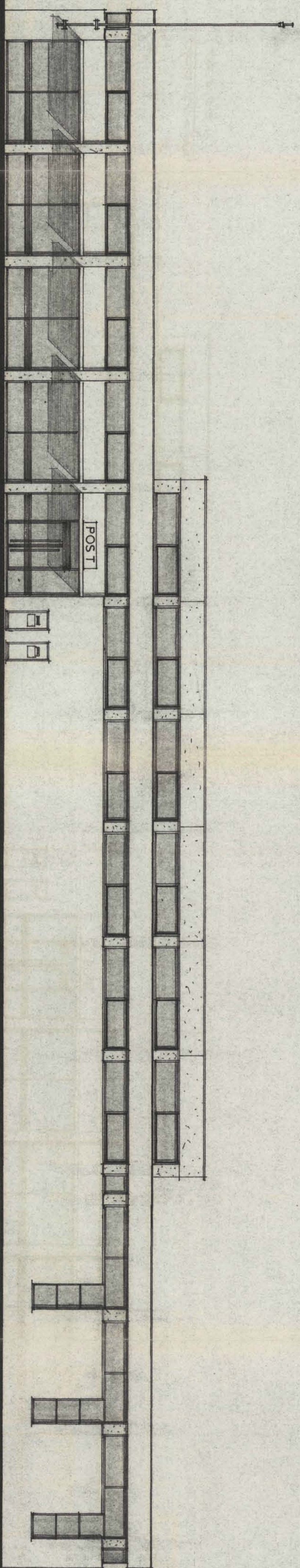
BIJLAGE 8

Boorprofielen

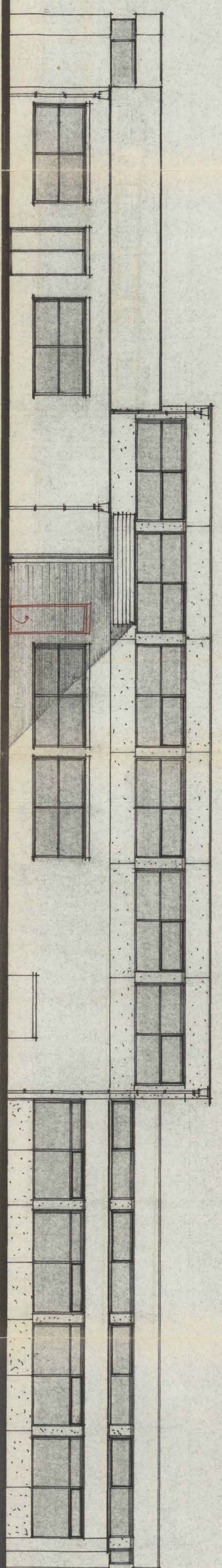
Boring: 1**Boring: 2****Boring: 3****Boring: 4**

BIJLAGE 9

Bouwtekeningen bestaande situatie

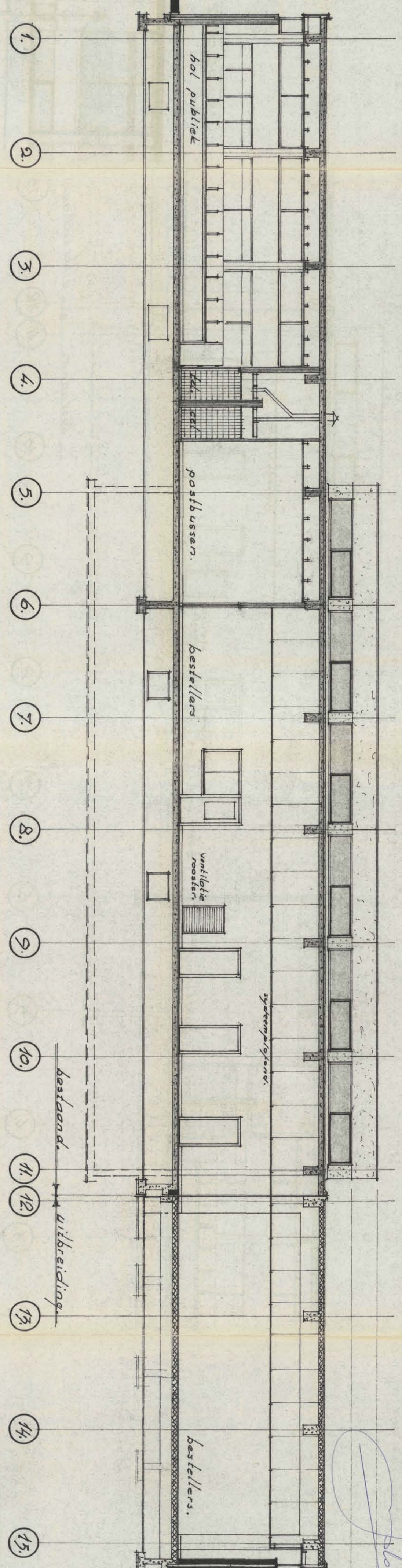

Zuidgevel.

Noordgevel.

DEUR MET PANEELSLUITING
ZIE TEK. 414.

doorsnede A-B.
(zie blad 4).

GEMEENTE VALKENSWAARD
BOUW- EN WONINGTOEZICHT
GEZTEN EN ACCOORD:
DATUM: 24-7-24 DE DIRECTEUR

Stroom 10/10/24

Behoort bij besluit van
Burgemeester en Wethouders van
Valkenswaard d.d. 24-7-24.
Ald. Nr.
mij bekend,
De Gemeentesecretaris,

Stroom

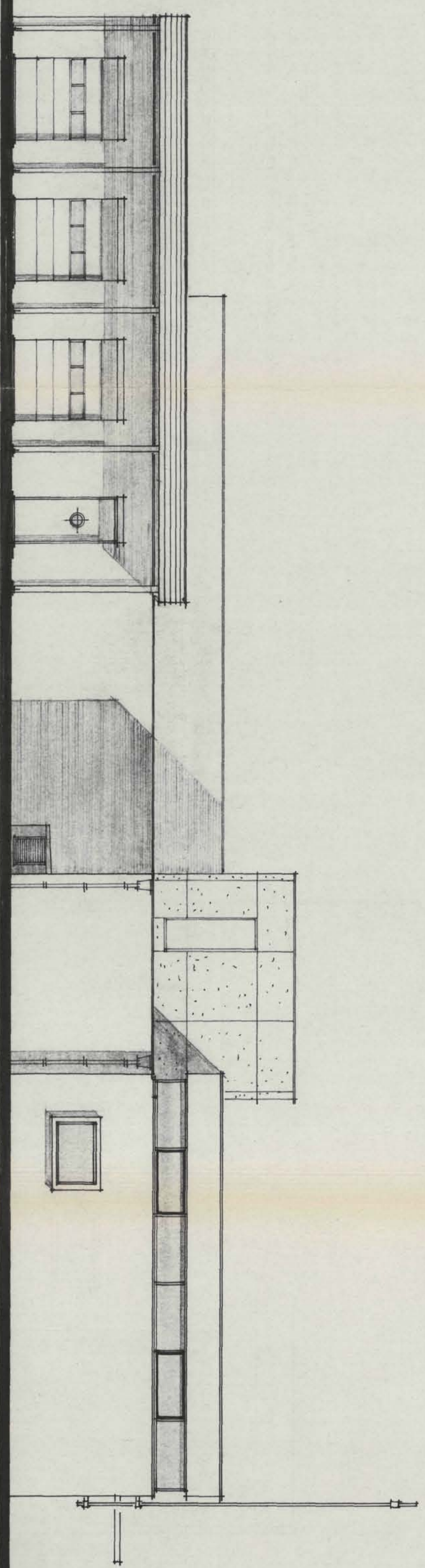
Behoort bij de aanvraag om bouwvergunning
d.d. 4 MEI 1976
H.A. Districthoofd van de Rijksgebouwendienst
te 's-Hertogenbosch.

WEEK: uitbreiding P.T. gebouw te Valkenswaard.

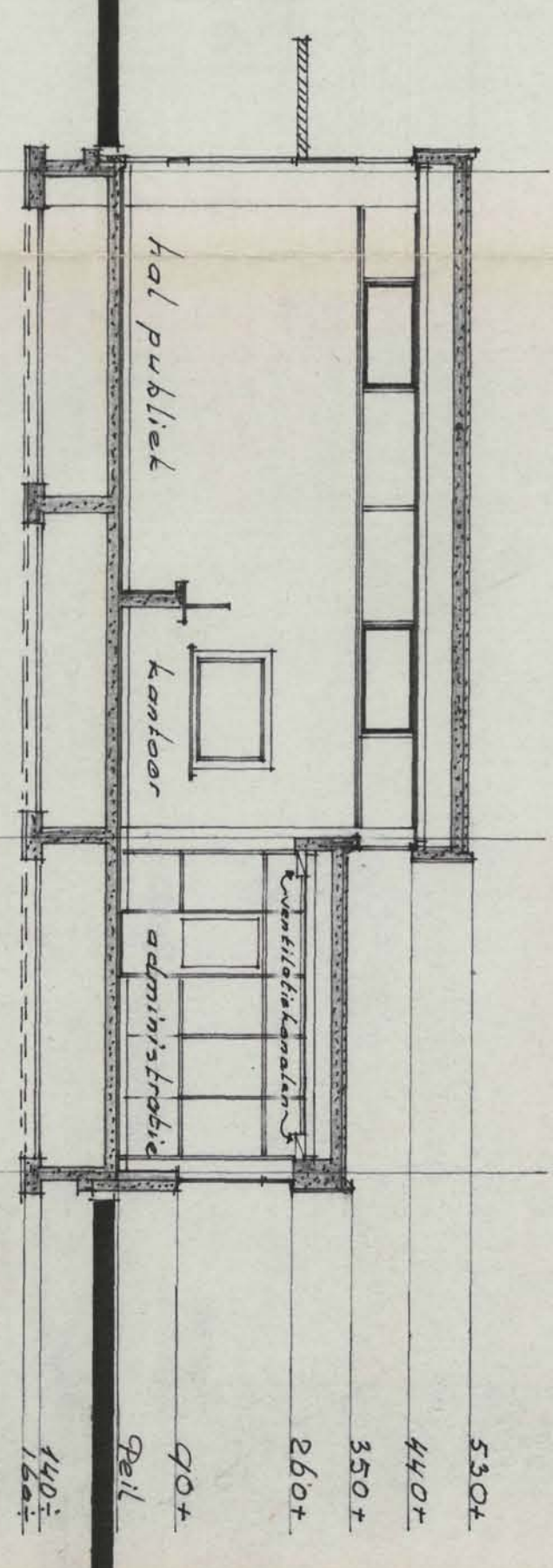
ONDERWERP:	SCHAL: 1:100
bestektekening.	GETEKEND: D.O. van '75
gevels en	GEZTEN: D.O.
doorsnede.	RANGSCHIKKER:

OPMERKINGEN:	WERK NR. 8774099-4	BLAD NR.:
nieuwe toestand.	AANTAL BLADEN:	6
	VOLGENDE:	

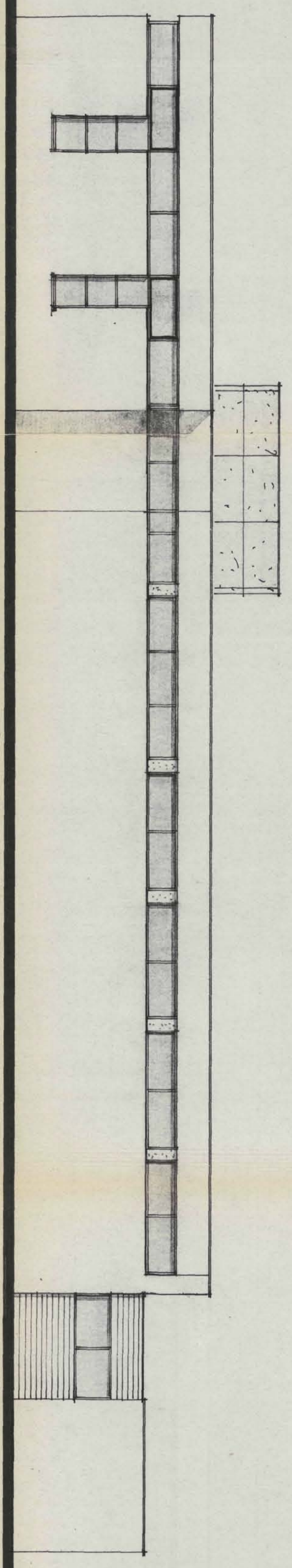
RIJSGEBOUWENDIENST
directie Noordbrabant en Limburg.

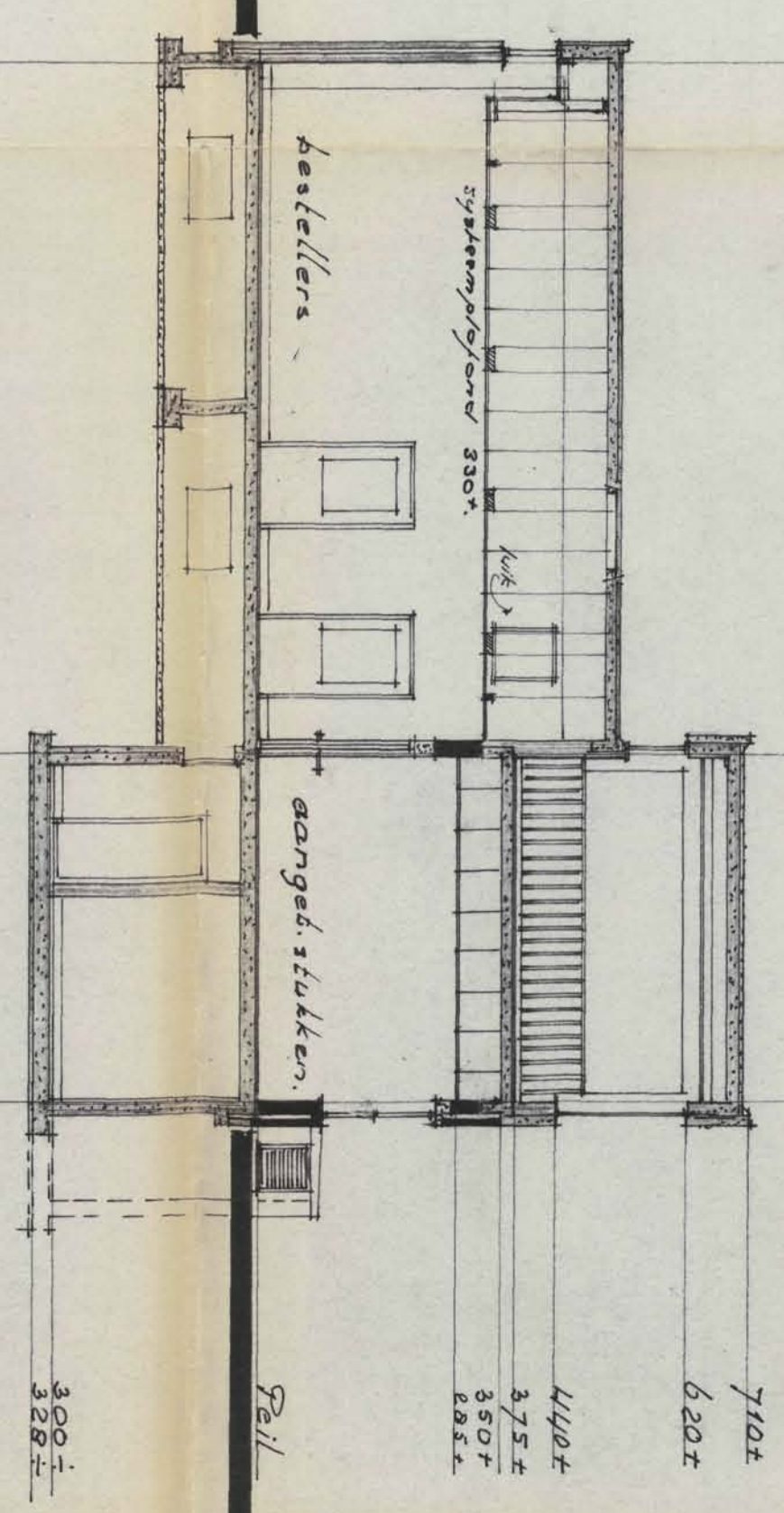
westgevel.

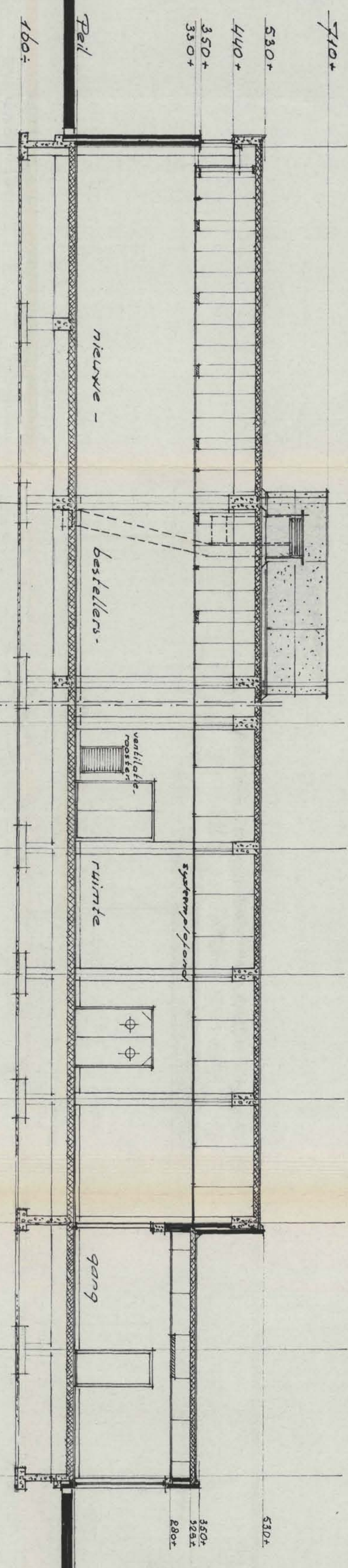
doorsnede C-D.

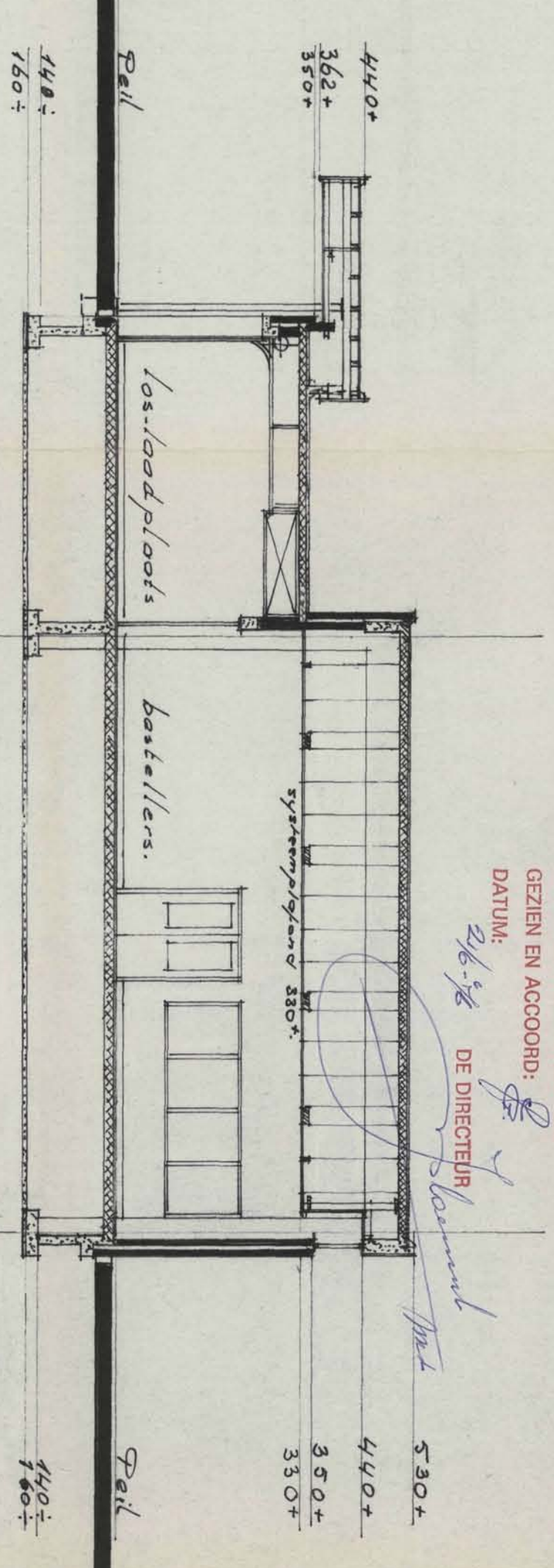
oostgevel.

doorsnede E-F.

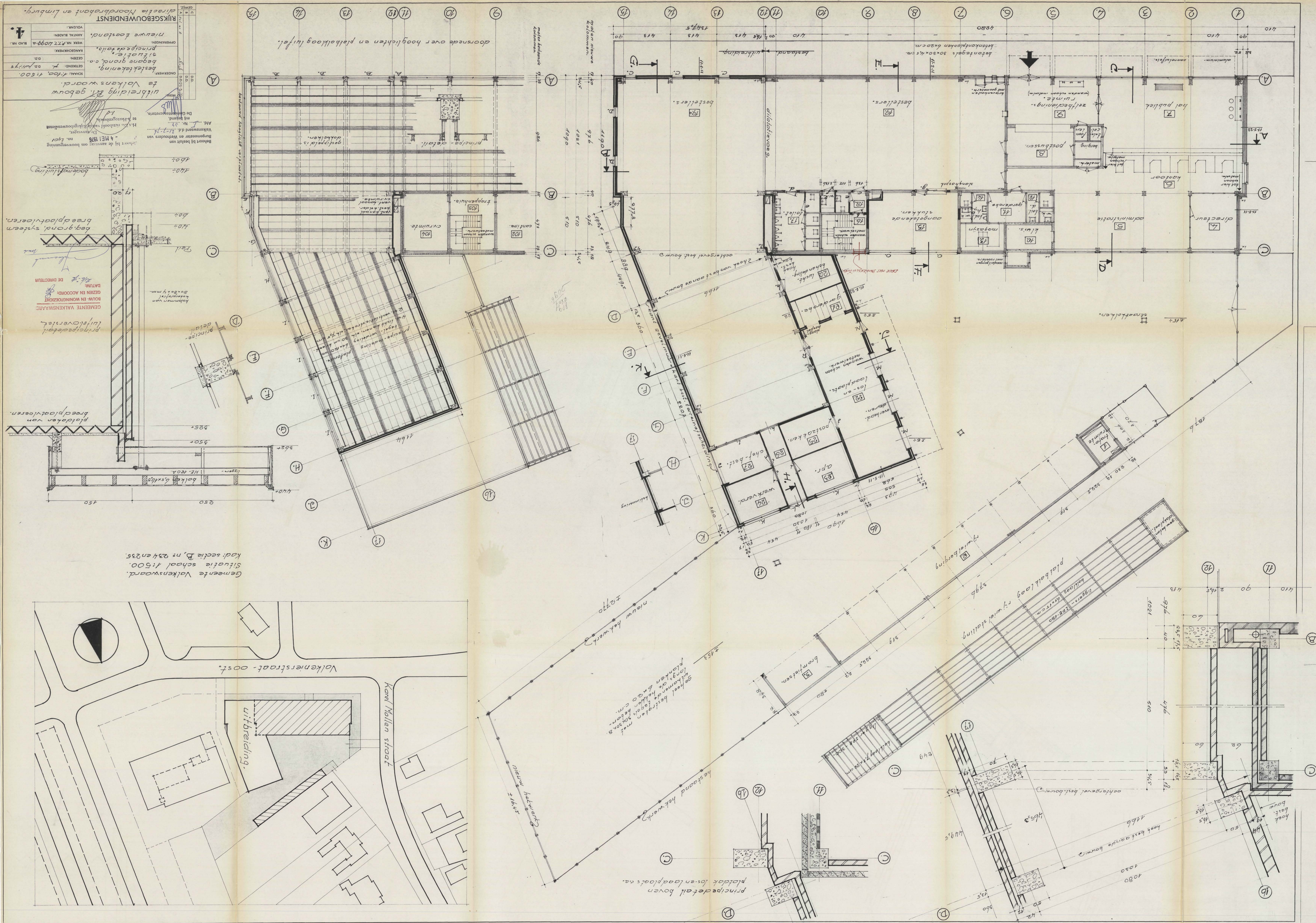
doorsnede G-H.

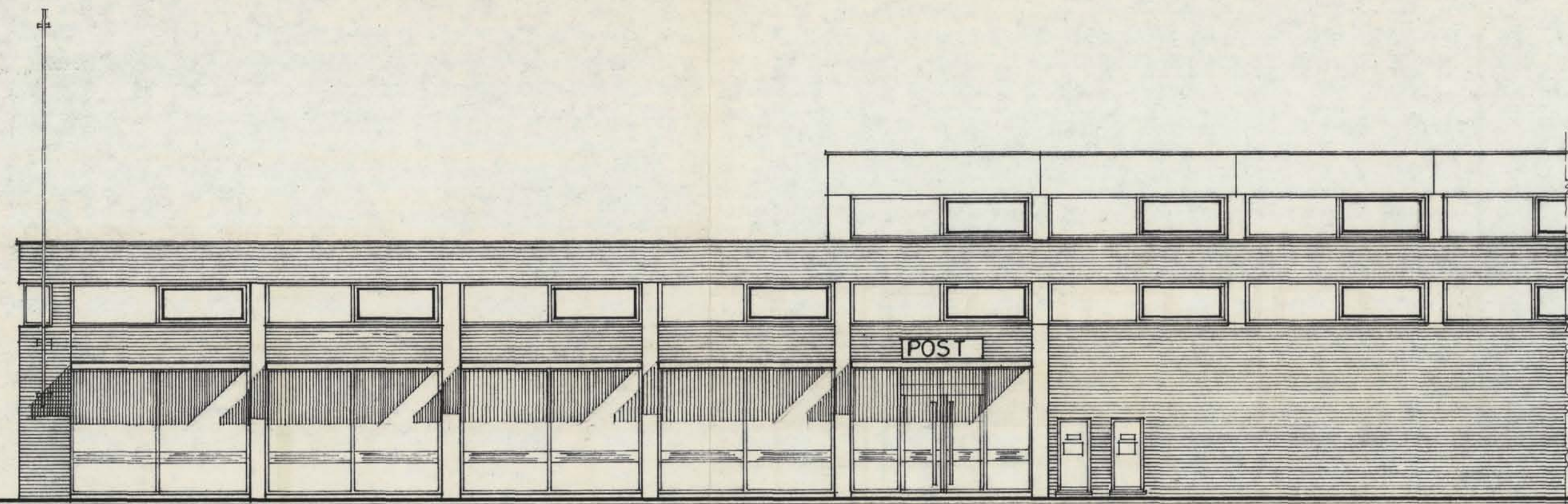

doorsnede J-K.

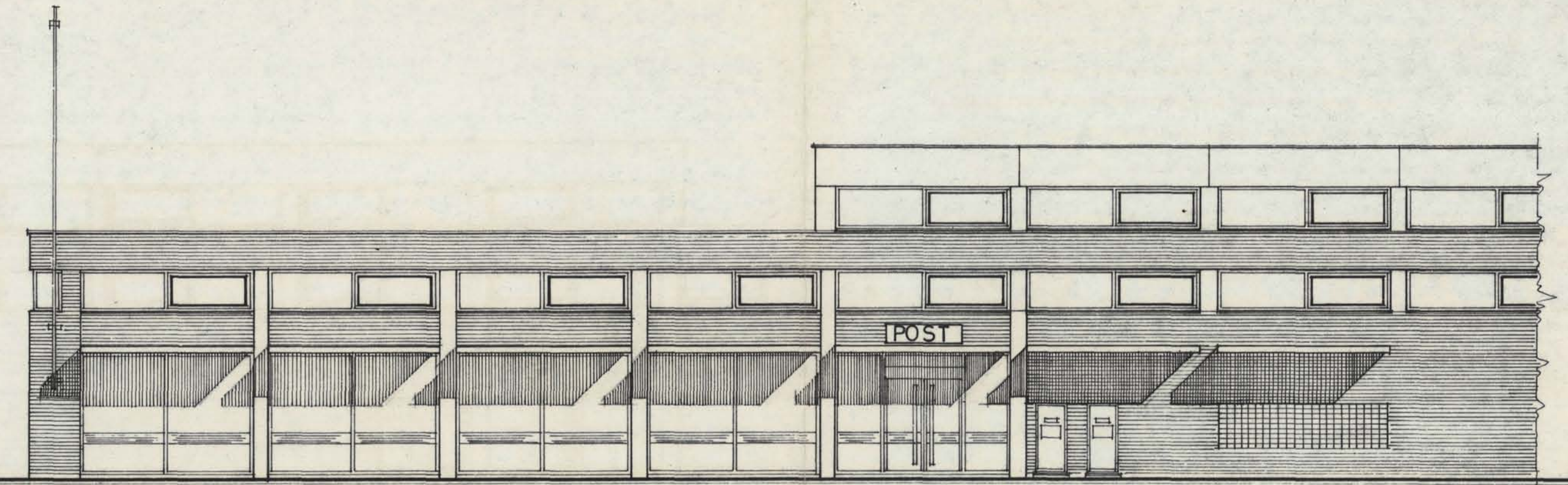
voor plaats doorsneden
zie blad nr. 4.

WERK:	Uitbreiding P.T. gebouw te Valkenswaard.	
ONDERWERP:	bestektekering. gevels en doorsneden.	
SCHALE:	1:100	DD. 1/11-75
GETEKEND:	DD.	DD.
GEZIEEN:	DD.	DD.
OPMERKINGEN:	WERK NR. P.T. 4099-A.	
AMTAL. BLADEN:	BLAD NR.:	
VOEGNR.:	7.	
RIJSGEBOUWENDIENST directie Noordbrabant en Limburg.		

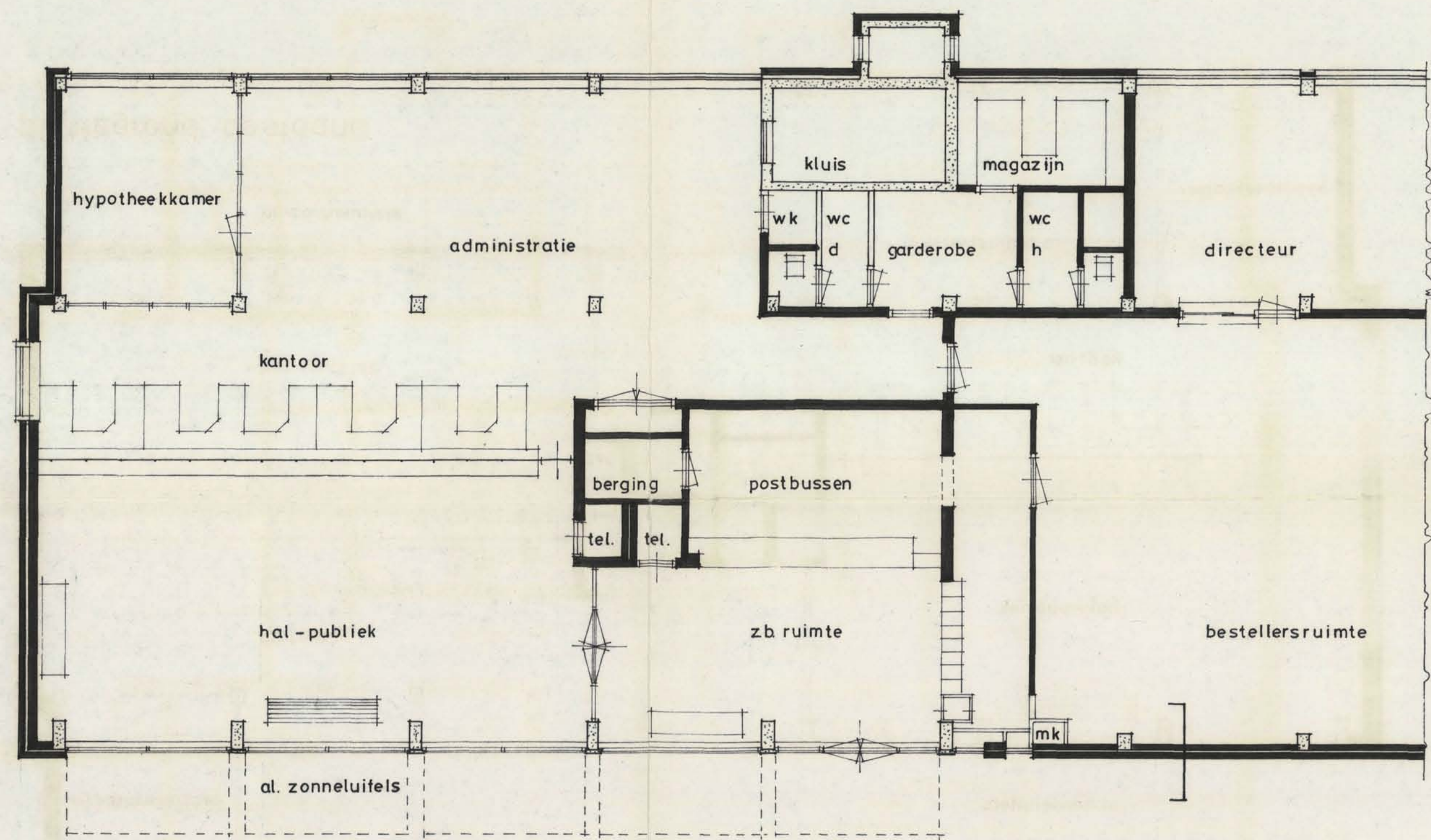

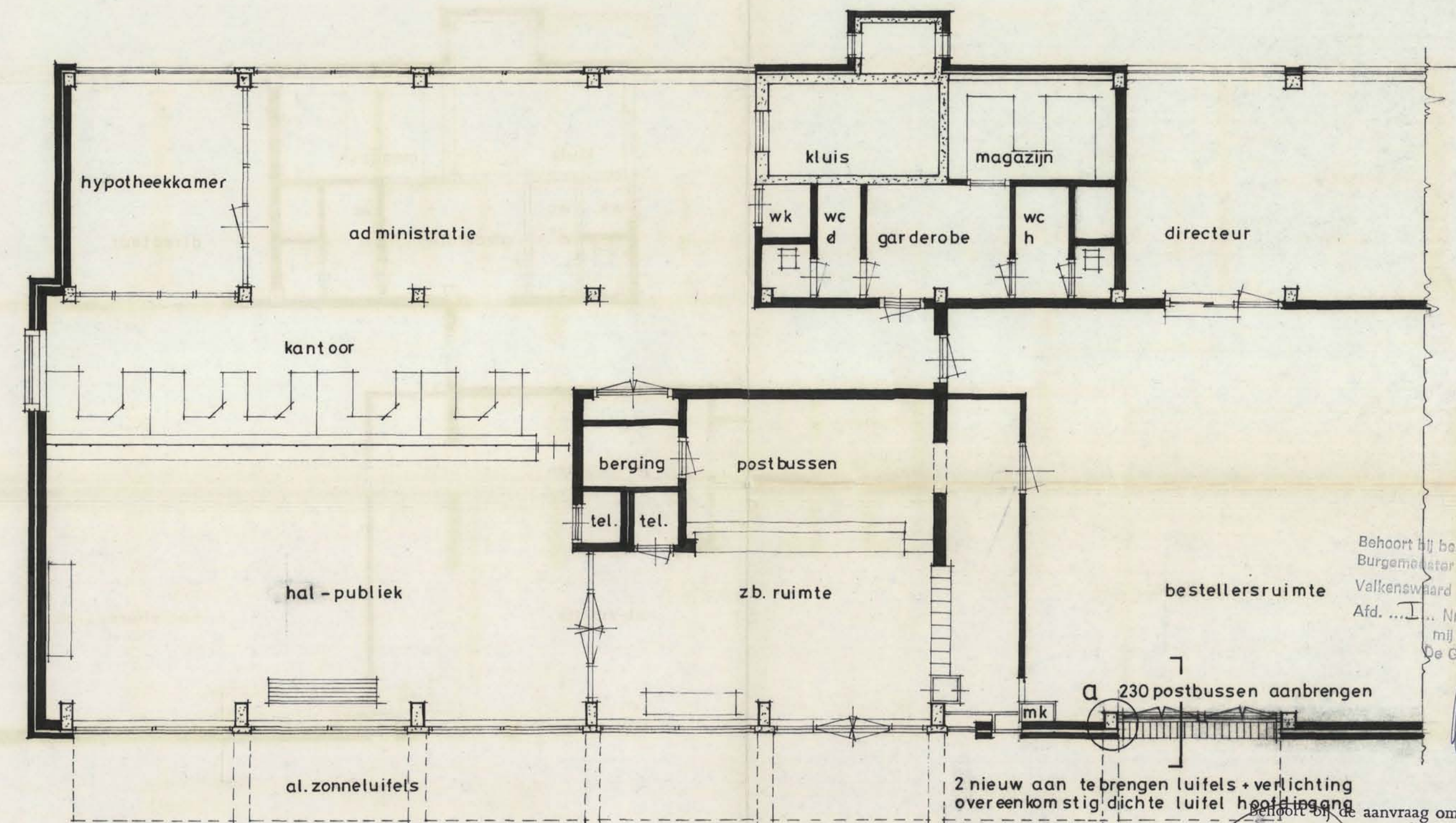
voorgevel bestaand

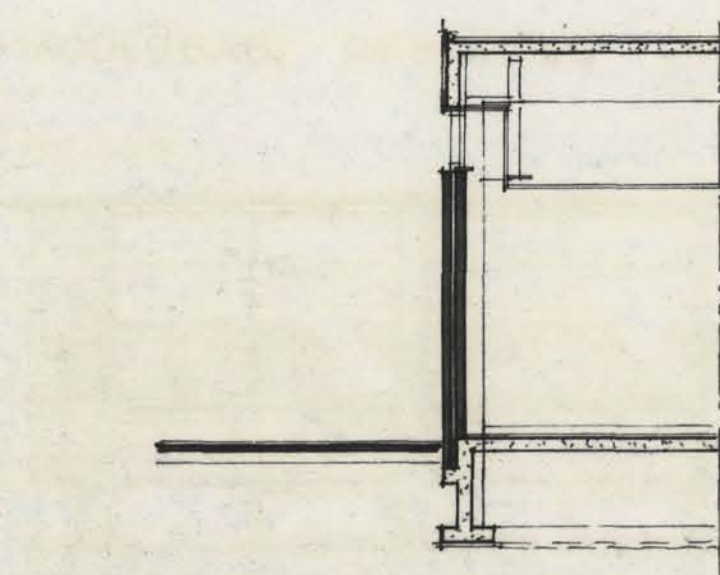
voorgevel nieuw

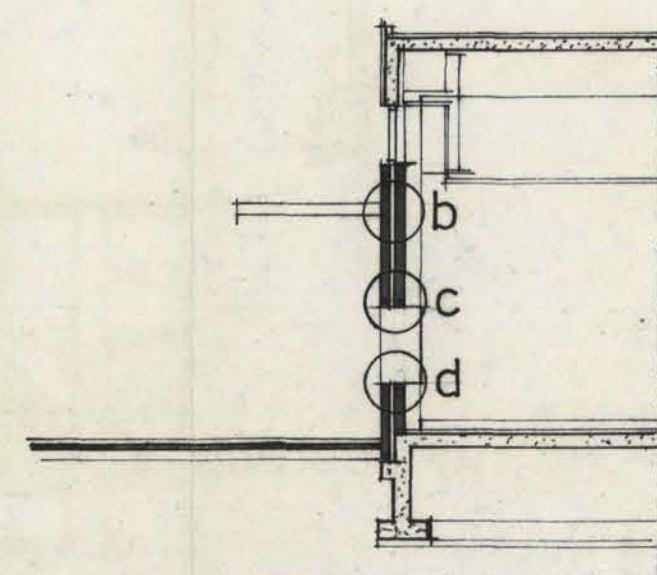
plattegrond bestaand

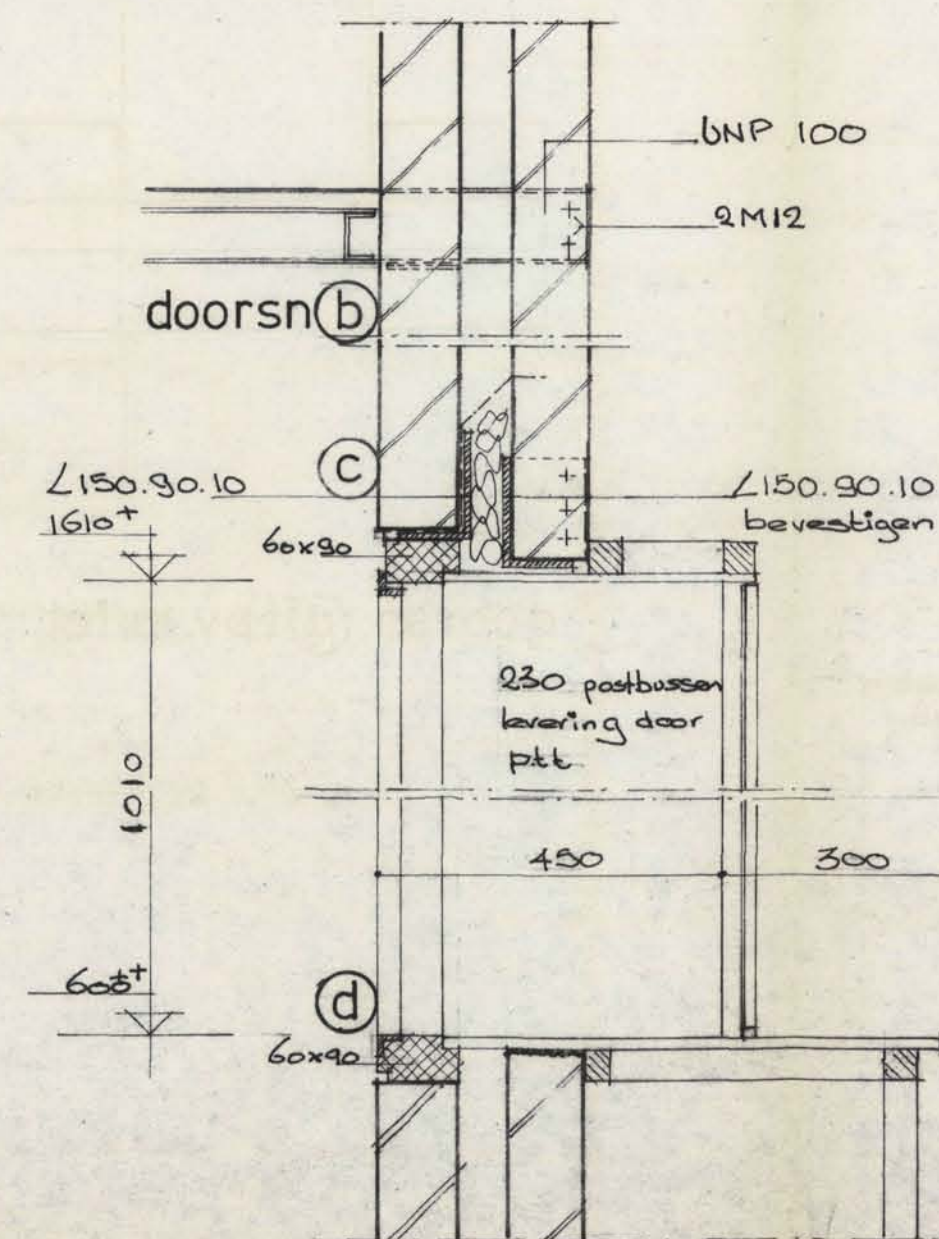
plattegrond nieuw

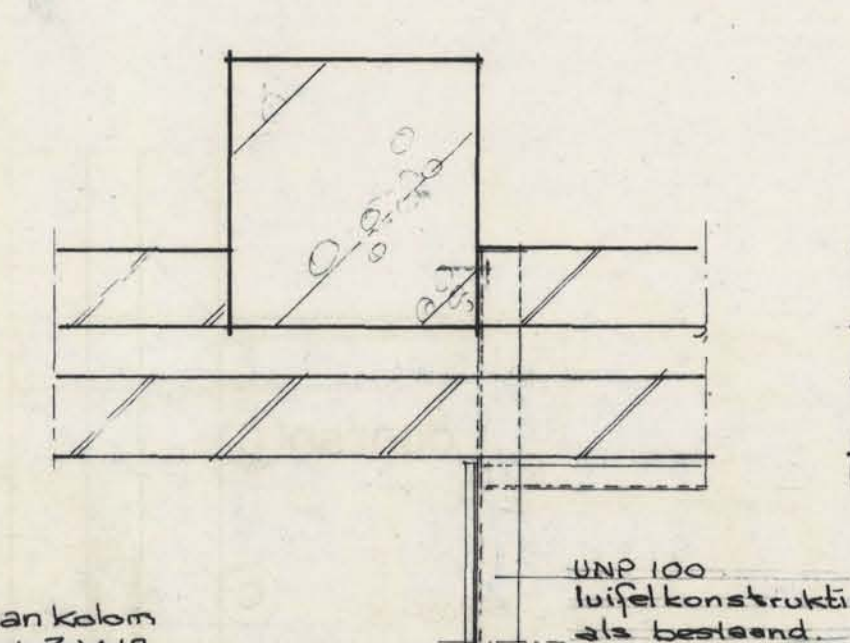
doorsnede bestaand

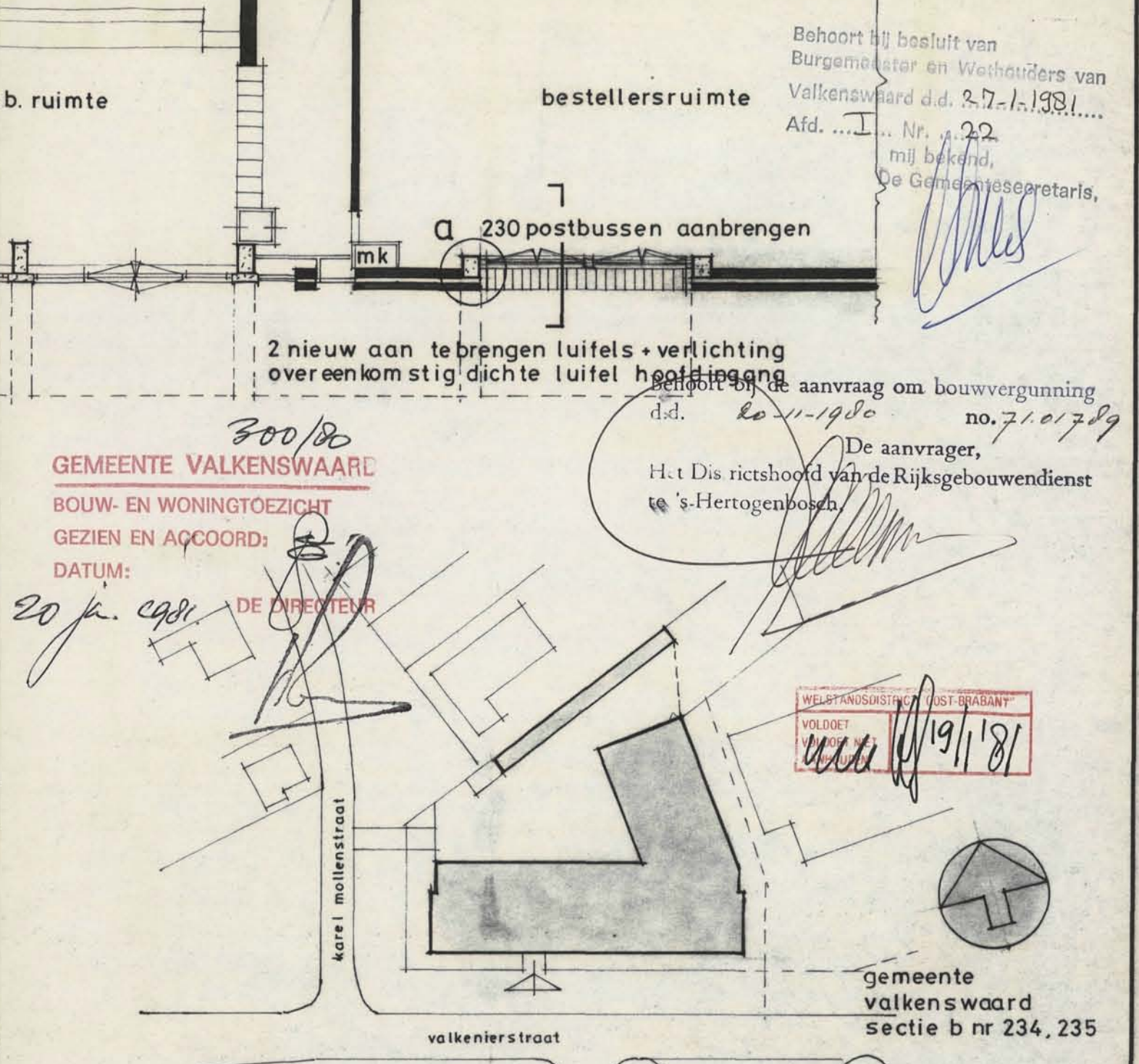
doorsnede nieuw

doorsn. @tpv luifel

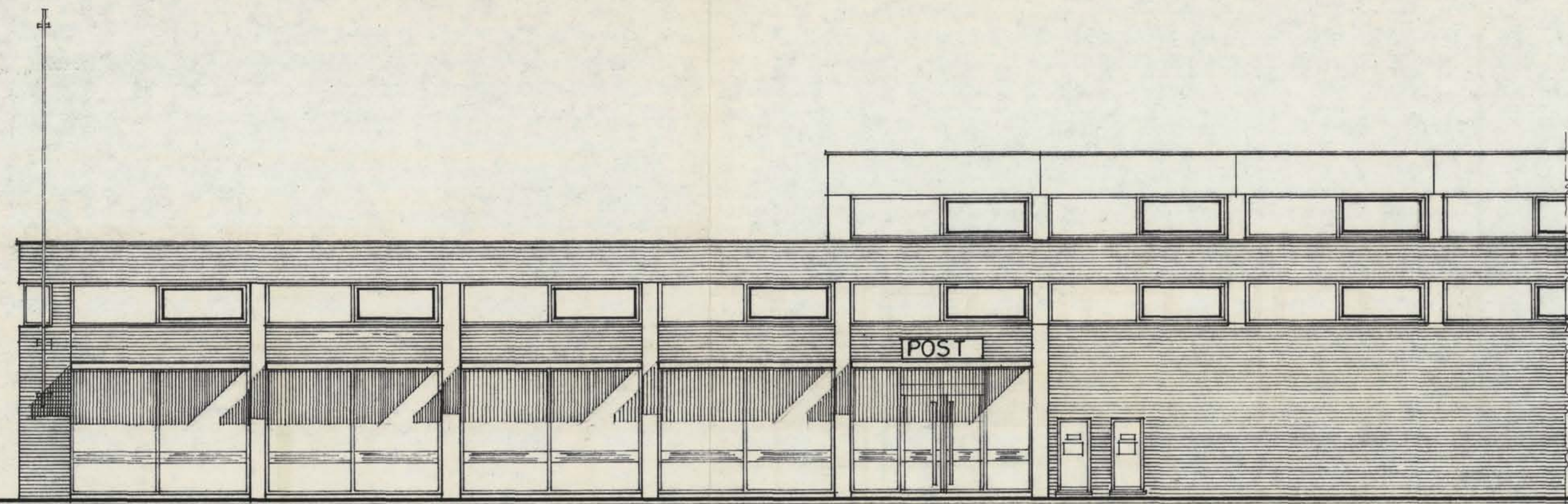

@tpv postbus

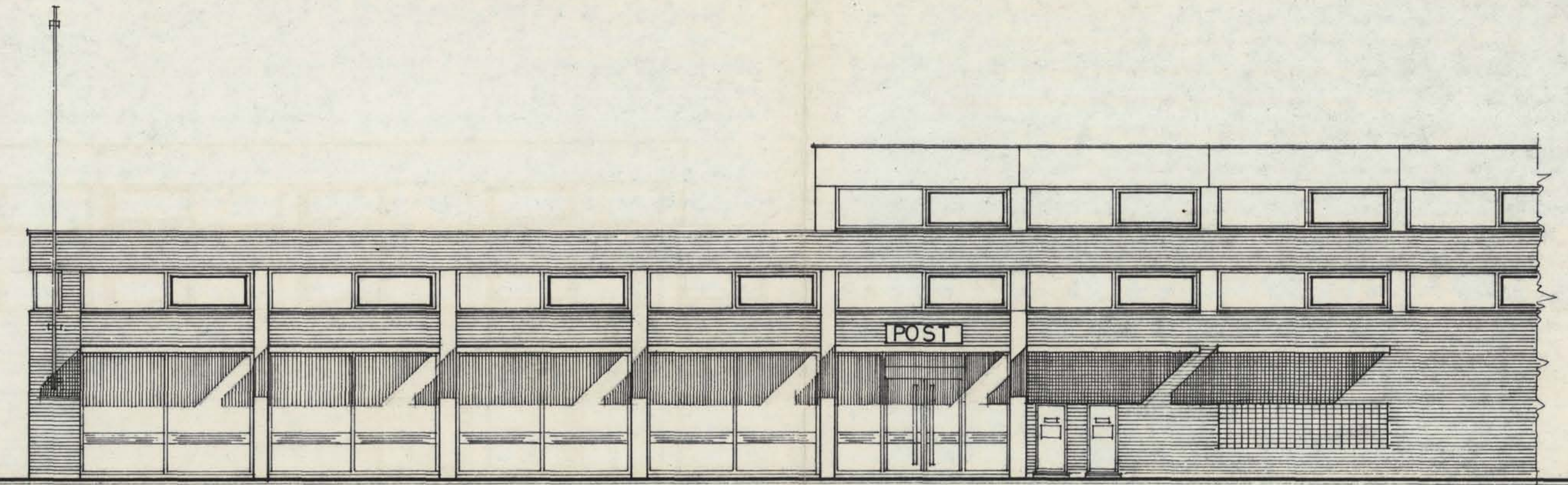

D.D.	D.D.	D.D.	WERK:		aanbrengen luifels en postbussen postkantoor te valkenswaard	
			ONDERWERP:	SCHAAL: 1:100/10		
				GETEKEND: e.s D.D. 14-11-80		
				GEZIEN: D.D.		
				RANGSCHIKMERK:		
U ☐ ☐ ☐	D.D.	D.D.	OPMERKINGEN:	WERK NR.: ptt 4099-23	BLAD NR.: 1	
			AANTAL BLADEN:			
			VOLGNR.:			
RIJKSGEBOUWENDIENST			300 / 6			
GEWIJZ.						

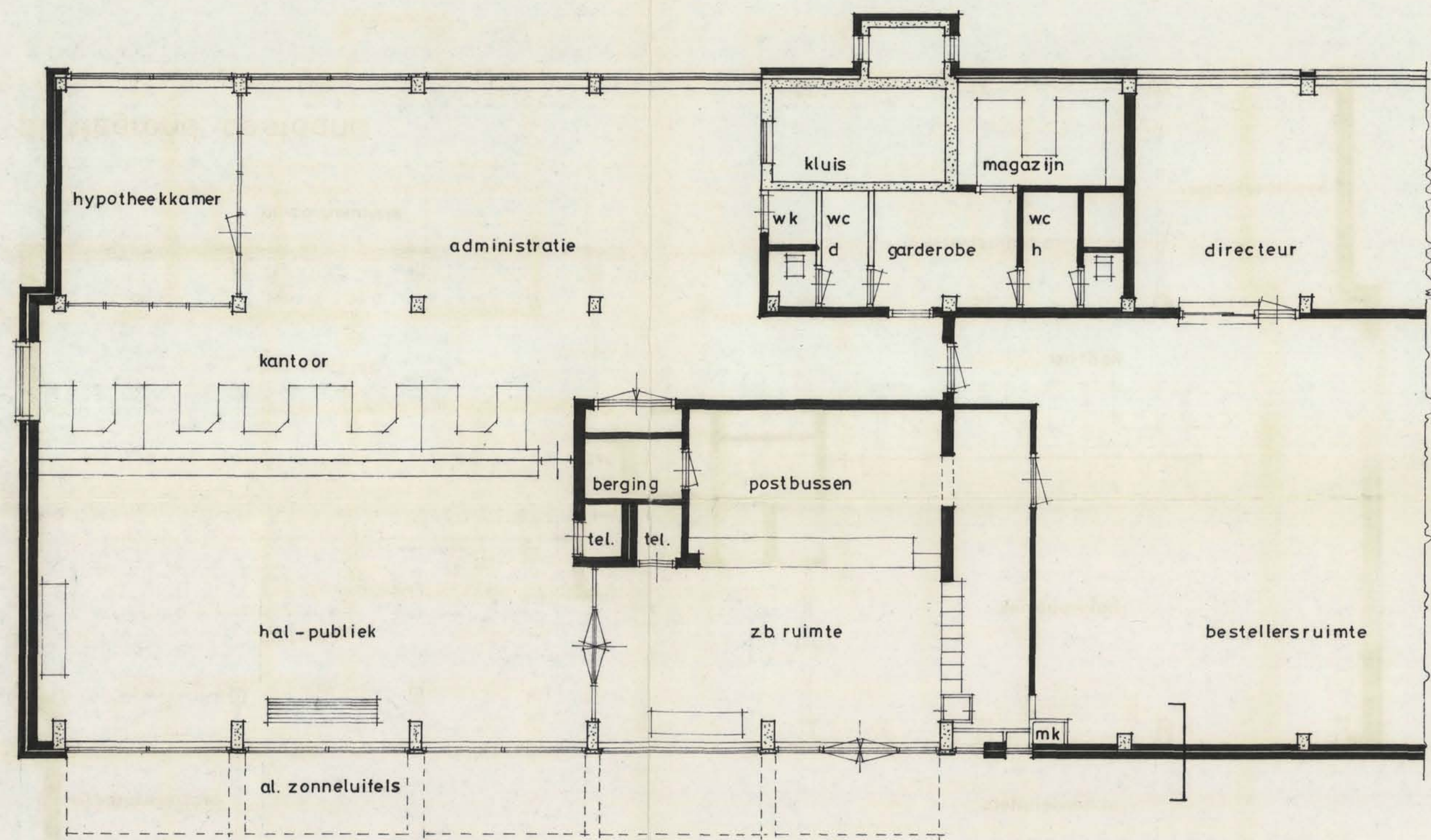
300/60

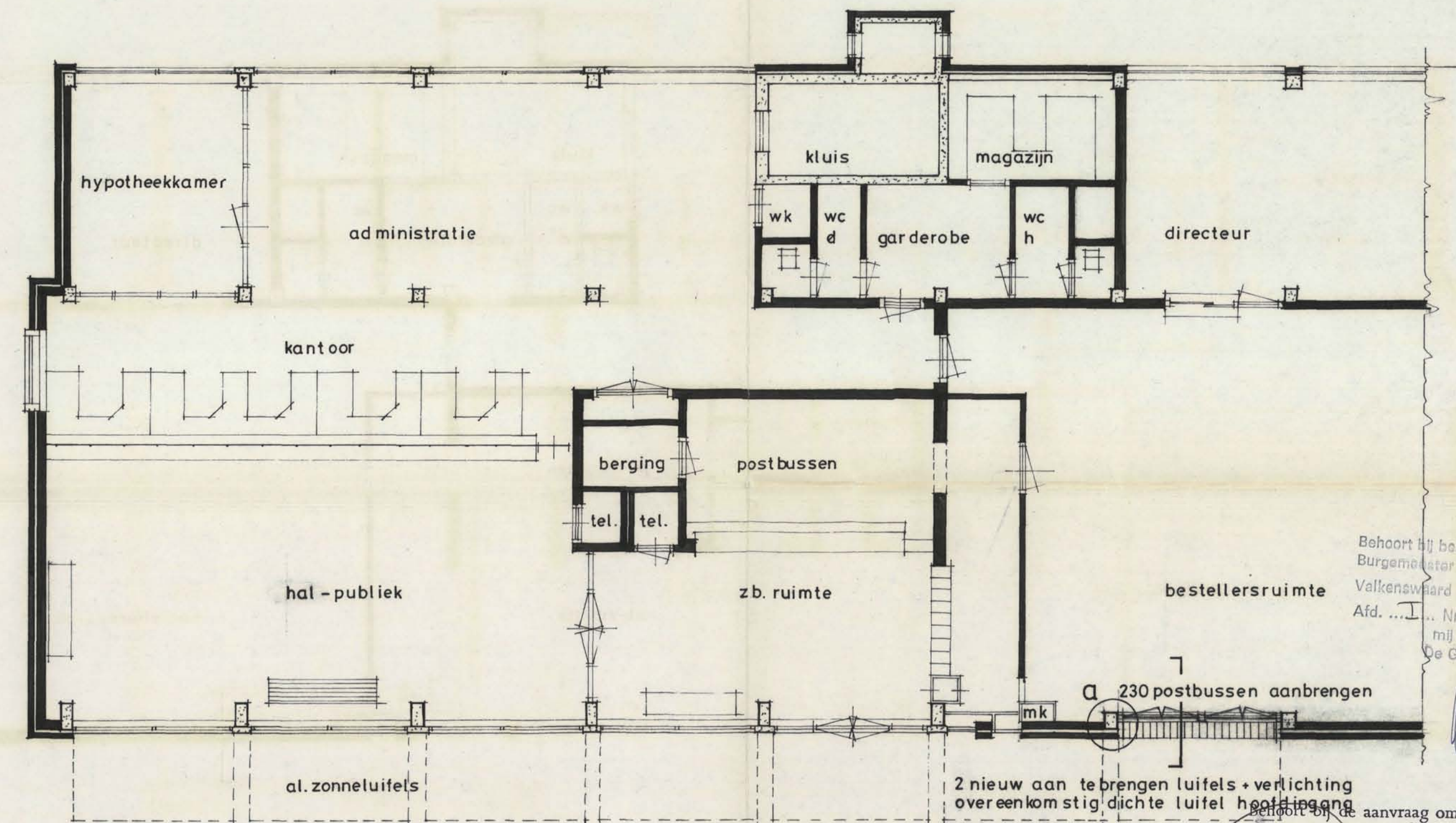
voorgevel bestaand

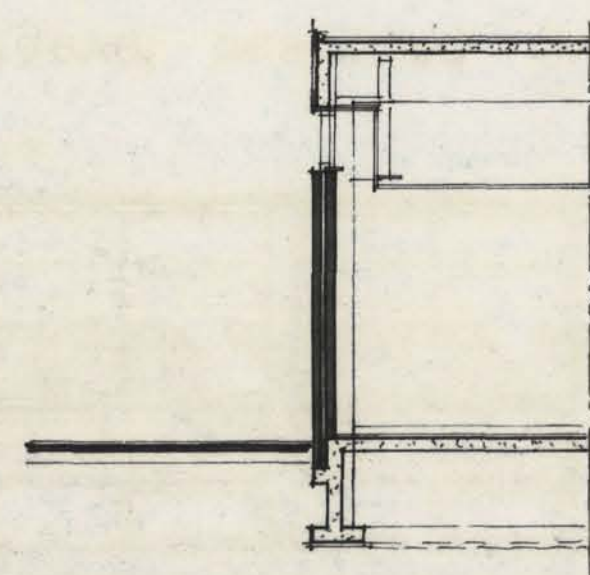
voorgevel nieuw

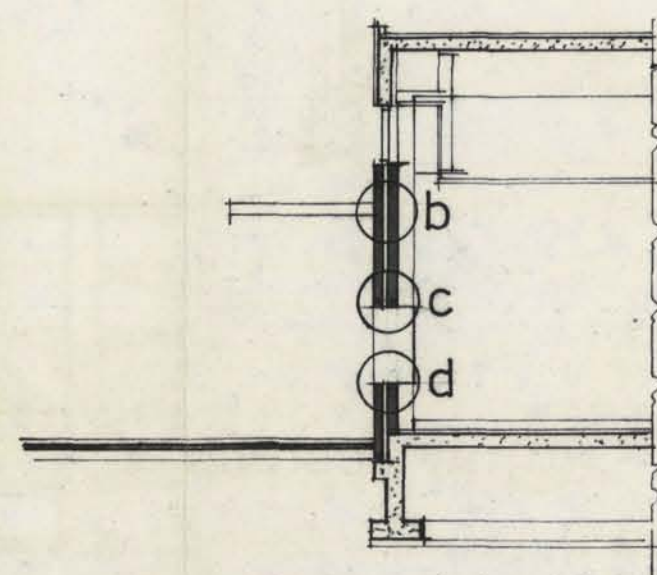
plattegrond bestaand

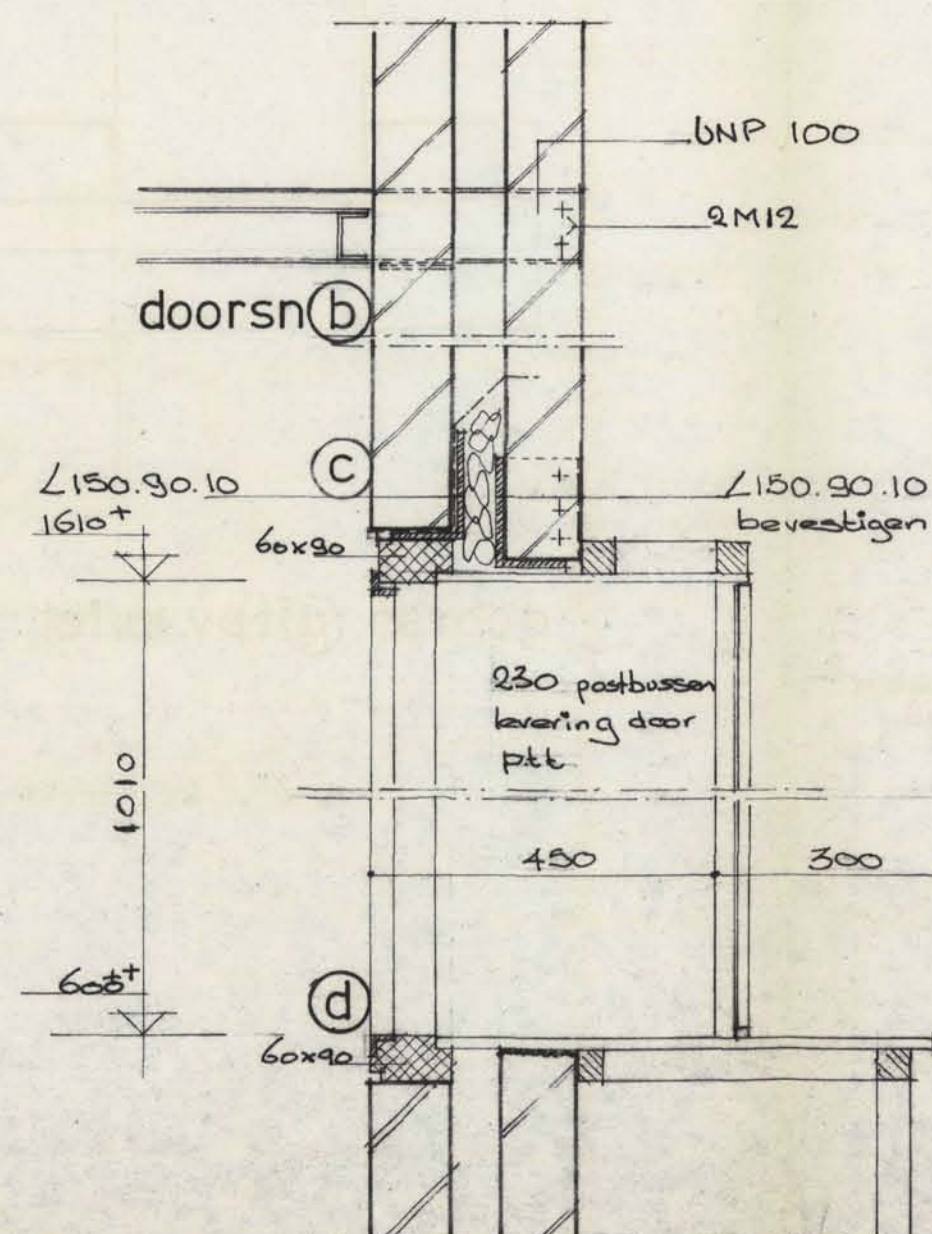
plattegrond nieuw

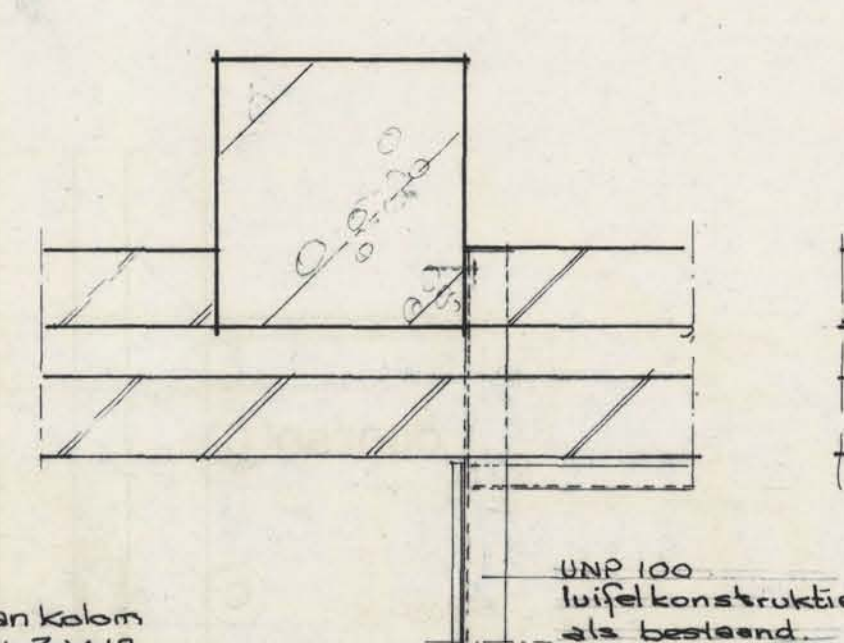
doorsnede bestaand

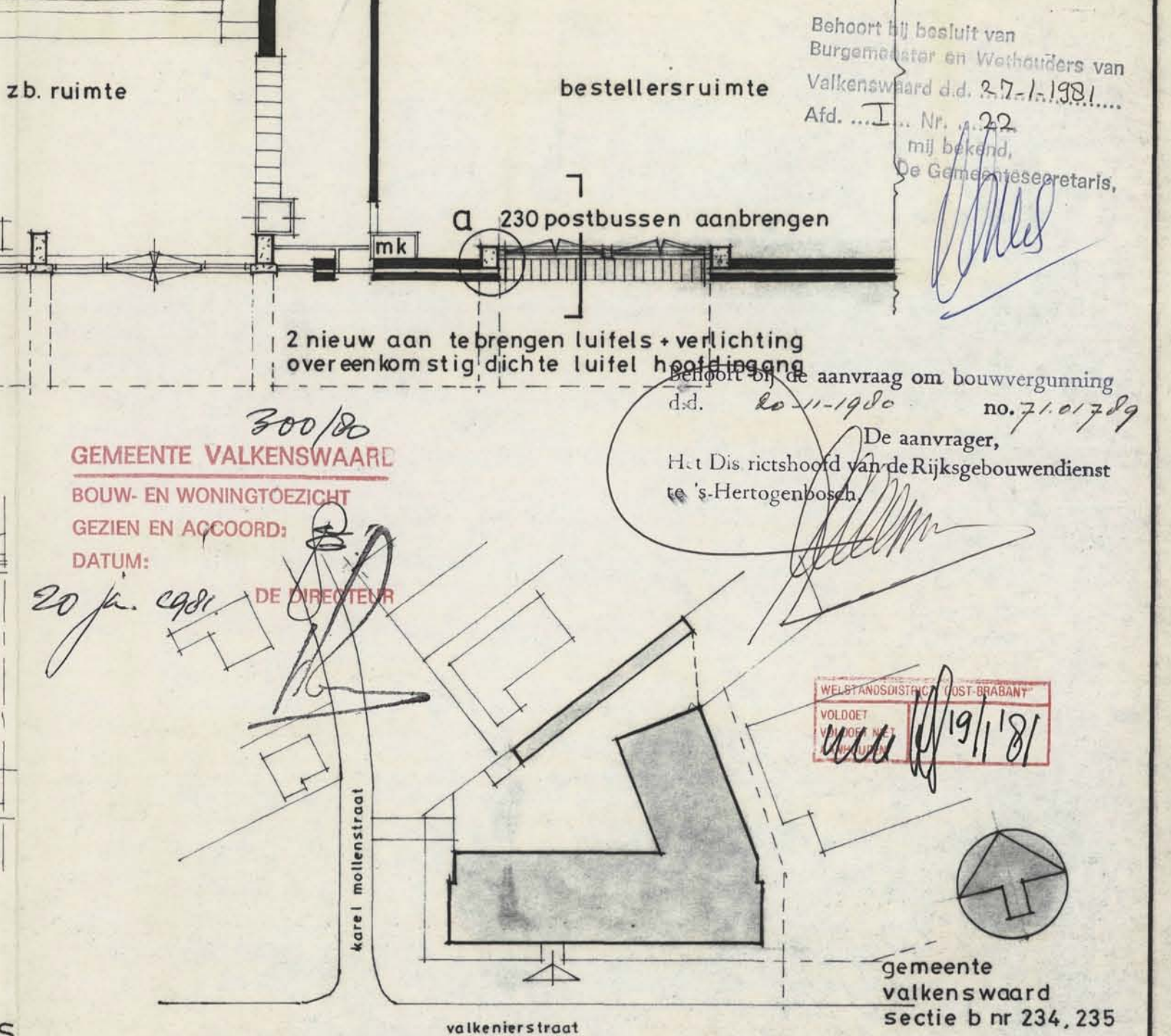
doorsnede nieuw

doorsn. @tpv luifel

@tpv postbus

300/80
GEMEENTE VALKENSWAARD
BOUW- EN WONINGTOEZICHT
GEZIEN EN AGGROOD:
DATUM: 20 j. 1981

D.D.	D.D.	D.D.	WERK: aanbrengen luifels en postbussen postkantoor te valkenswaard	
D.D.	D.D.	D.D.	ONDERWERP:	SCHAAL: 1:100/10
			bestektekening	GETEKEND: e.S D.D. 14-11-80
			GEZIEN: D.D.	
			RANGSCHIKMERK:	
			OPMERKINGEN:	WERK NR. ptt 4099-23 BLAD NR. 1
D.D.	D.D.	D.D.	AANTAL BLADEN:	1
			VOLGNR.:	
U ☐ ☐ ☐ ☐			RIJKSGEBOUWENDIENST	
GEWIJZ.			300/80	